

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra občanské výchovy a filosofie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Muslimské svátky

Muslim holidays

Tereza Kuchlerová

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Dvořáková

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání – Základy společenských
věd se zaměřením na vzdělávání

2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Muslimské svátky“ vypracovala pod vedením Mgr. Markéty Dvořákové samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 13. 4. 2016

.....

Tereza Kuchlerová

Zde bych ráda poděkovala především Mgr. Markétě Dvořákové za cenné rady a připomínky při vedení mé bakalářské práce a také za to, že mi za nezvyklých okolností umožnila práci pod jejím vedením napsat. Dále také děkuji respondentům, kteří mi ochotně poskytli rozhovor.

ANOTACE

Bakalářská práce nesoucí název „Muslimské svátky“ poskytuje přehled vybraných svátků slavených v islámské společnosti. Jejím primárním cílem je proniknout do života mladých muslimů a porovnat, jak tato generace přistupuje ke slavení svátků, konkrétně svátku ramadánu, čím jsou ve svém konání ovlivněni a jak moc se přitom odchyľují od teoretického učení islámu. Práce je rozdělena na dvě části. První, teoretická část přibližuje počátky vzniku islámu a jeho podstatu, dále jsou zde představeny vybrané náboženské svátky – veřejné i rodinné, přičemž největší pozornost je věnována právě svátku ramadánu a různým aspektům jeho slavení. Druhou část práce tvoří kvalitativní výzkum. Jsou zde vymezeny metody a cíle výzkumu, dále jsou zde představeny kritéria pro výběr respondentů a respondenti samotní. V závěru jsou následně dosažené poznatky shrnuty.

Klíčová slova: islám, Korán, půst, ramadán, svátky, tradice.

ANNOTATION

The thesis called “Muslim holidays“ provides the reader with an overview of selected Islamic holidays that are frequently celebrated in the Islamic society. Its primary goal is to look into the lives of young Muslims and to compare how this generation perceives these celebrations, especially the feast of Ramadan, what factors influence their behaviour and to which extent they stick to the traditional teaching of Islam. The thesis is divided into two parts. The first part is a theoretical part and focuses on the origin of Islam religion and its main principles. Also, public and family holidays of Islam are introduced. Nevertheless, the main focus is on the feast of Ramadan and different aspects of its celebrations. The second, practical part comprises of qualitative research. The main methods and objectives of the research are defined in this part and also, the criteria for the choice of respondents and the respondents themselves are introduced. In the conclusion, knowledge that has been achieved is described.

Key words: Islam, Quran, fasting, Ramadan, holidays, traditions.

Obsah

1	ÚVOD	7
2	PODSTATA A VZNIK ISLÁMU	9
2.1	Muhammad	9
2.2	Korán	11
2.3	Sunna	12
2.4	Šaría	12
2.5	Sunnité x Šíité	13
3	PĚT PILÍŘŮ VÍRY	14
3.1	Šaháda	14
3.2	Salát	14
3.3	Zakát	15
3.4	Sawm	16
3.5	Hadždž	16
3.6	Džihád – šestý pilíř islámu?	18
4	ISLÁMSKÉ SVÁTKY	19
4.1	Islámský kalendář	19
4.2	Svátky rodinné	20
4.2.1	Narození	21
4.2.2	Obřad 'aqíqa	21
4.2.3	První zub	21
4.2.4	Obřad bismilláh	22
4.2.5	Obřízka	22
4.2.6	Svatba	23
4.2.7	Smrt a pohřeb	24
4.3	Svátky veřejné	25
4.3.1	1. muharram	25
4.3.2	10. muharram – den 'ášúrá'	26
4.3.3	Safar	27
4.3.4	Mawlid	27
4.3.5	Lajlat al-mi'rádž	28
4.3.6	Lajlat al-bará'a	29
4.3.7	Lajlat al-qadr	29

4.3.8	’Íd al-adhá	30
4.3.9	’Íd al-ghadír Hum.....	31
5	RAMADÁN.....	32
5.1	Níja.....	33
5.2	Modlitby.....	34
5.3	Stravování muslimů	35
5.3.1	Halál	35
5.3.2	Harám	36
5.4	Stravování během ramadánu.....	36
5.4.1	Sahur.....	36
5.4.2	Iftár	37
5.5	Společnost a ramadán	38
5.6	Rodina a rodinné slavení.....	41
5.7	Vliv ramadánu na psychický a fyzický stav člověka	42
5.8	Svátek ukončení půstu/ ’Íd al-fitr	43
6	PRAKTICKÁ ČÁST.....	44
6.1	Metodologie výzkumu	44
6.1.1	Kvalitativní výzkum.....	44
6.1.2	Polostrukturovaný rozhovor.....	45
6.1.3	Výběr respondentů	46
6.1.4	Představení respondentů.....	46
6.2	Vlastní výzkum	47
6.2.1	O ramadánu obecně.....	47
6.2.2	Modlitby během ramadánu.....	49
6.2.3	Stravovací návyky	51
6.2.4	Ramadán a společnost	52
6.2.5	Rodinné slavení ramadánu	55
6.2.6	Vliv půstu na psychický a fyzický stav člověka	57
6.2.7	’Íd al-fitr	58
7	ZÁVĚR.....	60
8	POUŽITÁ LITERATURA	64
9	SEZNAM PŘÍLOH	69

1 Úvod

Bakalářská práce na téma „Muslimské svátky“ vznikla za účelem popsat vybrané svátky slavené v islámském náboženství s primárním zaměřením na svátek ramadán a porovnat, jak se oslavy tohoto svátku a jeho vnímání vybranými muslimy shoduje, popř. liší od teoretického učení a výkladu Koránu.

Toto téma jsem si zvolila proto, že jsem několikrát po sobě navštívila muslimské země právě v období, ve kterém probíhal jeden z nejvýznamnějších muslimských svátků, a to ramadán. Chování obyvatel a zvyky, kterými se muslimské obyvatelstvo řídí, mě fascinovaly natolik, že jsem se o ně začala zajímat podrobněji. Bohužel v českém jazyce neexistuje ani jedna publikace, která by se věnovala výhradně tématu islámských svátků či přinášela jeho ucelený a podrobný přehled. Většina literatury zaměřené na islám se zabývá jeho historií, podstatou, případně některými kulturními aspekty, nicméně o svátcích se většinou zmiňuje pouze ve zkratce. Pokud jsem narazila na odkaz na anglicky psanou literaturu, která se ve větší míře svátky zabývala, nebylo téměř možné ji sehnat. Z tohoto důvodu jsem byla odkázána především na internetové zdroje, své postřehy a vyprávění známého, který mi spoustu věcí objasnil.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části. První část je teoretického rázu a přibližuje počátky islámu jako náboženství, jeho podstatu a pilíře, na kterých stojí a další důležité pojmy. Také jsou v ní popsány svátky, které jsou v muslimské společnosti oslavovány. Ty jsem rozdělila na rodinné a veřejné, ale nezabývala jsem se jimi příliš dopodrobna. Tyto informace byly snadno dostupné v odborné literatuře, a proto nebylo zapotřebí čerpat z jiných zdrojů. Kapitoly následující obsahují informace výhradně o svátku ramadánu, který jsem zvolila jako ústřední téma své práce. V této části jsem kombinovala informace získané jak z odborné literatury, tak prostřednictvím internetových zdrojů. Jsem si plně vědoma faktu, že data, která jsem získala z internetových stránek, mohou být odlišných kvalit, a proto jsem k nim přistupovala kriticky. Výslednému textu vždy předcházelo studium dané kapitoly z několika zdrojů, aby mohlo dojít k co nejširšímu zobrazení, ne vždy však byly konkrétní informace k nalezení na vícero webových stránkách. Pro následné citování jsem se snažila vybírat takové webové stránky, které jsou psány přímo muslimy, anebo lidmi, co mají s islámskou vírou jakoukoliv zkušenost. Velké množství informací bylo také k nalezení na českých zpravodajských portálech, které jsem také považovala za věrohodné. Pokud jsem čerpala z cizojazyčných webových stránek, byly to texty psané

výhradně v anglickém jazyce. V neposlední řadě stojí za zmínku také fakt, že některé internetové články mohou být ovlivněny zvyklostmi daného kraje a různou interpretací s ním spojených tradic. Některé informace uvedené v mé práci se proto mohou v závislosti na té které oblasti výrazně lišit.

Druhá část práce přímo navazuje na kapitulu o ramadánu a tvoří ji empirický výzkum, který byl proveden se dvěma respondenty a jehož hlavním cílem a zároveň cílem celé práce je porovnat teoretické učení islámu, tj. jak by se každý muslim během ramadánu měl chovat a smýšlet oproti jeho praktické aplikaci, tj. jak se konkrétní muslimové během ramadánu skutečně chovají, do jaké míry jsou v jeho dodržování striktní, jak na něj nahlízejí a co pro ně znamená. Poněvadž jeden respondent pochází z muslimské země a druhý žije v České republice, mým hlavním cílem je zjistit, jak moc jsou respondenti ve slavení svátků ovlivněni okolím a společností, ve které se pohybují.

2 Podstata a vznik islámu

Islám představuje vývojově třetí a nejmladší náboženský systém, jemuž dalo vzniknout semitské civilizační prostředí Předního východu. Podobně jako v judaismu a křesťanství, i v islámu je základem sdílené doktríny víra v jediného Boha, s tím rozdílem, že islámský Bůh nese jméno Alláh.¹

Samotné slovo islám znamená „odevzdání se do vůle boží“. Je to náboženství hlásané nejen Prorokem Muhammadem, ale i proroky, kteří byli před ním. Podle islámu není mezi Bohem a člověkem žádných prostředníků. Každý je proto zodpovědný přímo Bohu a jemu se zodpovídá za své skutky.²

Každé chování, které je vykonáváno s vědomím, že je naplňována vůle Boha, je tedy pro muslima do jisté míry ospravedlnitelné a je projevem úcty k Bohu. Sloužit Bohu je pro muslimy osvobozující a uspokojující. Islám není pouhým náboženstvím, je to společenský systém, soubor etických a právních norem a především způsob života – jedince i společnosti.³

V současné době se počet věřících odhaduje na 1,5 miliardy, což z islámu hned po křesťanství tvoří druhé nejpočetnější náboženství světa. Muslimský svět se rozkládá od Maroka až po Indonésii a je to jediný náboženský blok v současném světě.

Mezi země s největším počtem islámského vyznání patří Indonésie (191 mil.), Pákistán (161 mil.), Bangladéš (130 mil.), Indie (120 mil.), dále pak Nigérie, Írán, Turecko či Egypt.⁴

2.1 Muhammad

Muhammad, zakladatel islámu, se pravděpodobně narodil kolem roku 570 n. l. v Mekce. Jelikož mu otec zemřel krátce po narození a o matku přišel ve svých šesti letech, byl vychováván dědečkem, tehdejší hlavou klanu, a po jeho smrti strýcem Abú Tálíbem. Byl negramotný a neuměl, jako většina jeho krajanů, číst ani psát. Zhruba ve svých

¹ DENNY, F. M. *Islám a muslimská obec*. Praha: Prostor, 1999, s. 7.

² BAHBOUH, CH., FLEISSIG, J., RACZYŃSKI, R. *Encyklopedie islámu*. Brandýs nad Labem: Dar Ibn Rushd, 2008, s. 116.

³ SHEIKH IDRIS, A. *Pilíře víry*. Praha: Islámská nadace, 2004, s. 5.

⁴ BAHBOUH, CH., FLEISSIG, J., RACZYŃSKI, R. *Encyklopedie islámu*. Brandýs nad Labem: Dar Ibn Rushd, 2008, s. 116.

pětadvaceti letech se oženil se zámožnou a o patnáct let starší vdovou Chadídžou, pro kterou později pracoval jako obchodní jednatel.⁵

Ve věku přibližně čtyřiceti let, tj. roku 610 n. l., se mu poprvé zjevila na svahu hory Hirá nedaleko Mekky záhadná bytost známá jako Džibríl v Koránu, v Bibli ztotožňovaná s archandělem Gabrielem. Jelikož Muhammad neuměl číst ani psát, učil se z paměti verše, které mu Džibríl diktoval a brzy tak pochopil, že byl vybrán být Prorokem, jenž hlásá lidem slovo boží. Touto cestou začala vznikat první slova Koránu, jehož kompletní zvěstování však trvalo více než dvacet let. Muhammad toto poselství šířil nejprve mezi rodinu a nejbližší přátele. Během této doby kolem sebe shromáždil množství věřících, nicméně většina obyvatel Mekky žila v obavách z potenciálního zániku polyteismu, a tak stála proti Muhammadovi hlásajícímu Jedinost Boží.

V obavách z pronásledování byl roku 622 n. l. Muhammad se svými stoupenci nucen opustit Mekku a přesídlit tak do oázy Jathrib, později přejmenované na Medínu. Odchod do vyhnanství je znám jako hidžra a znamená založení islámu jako monoteistického náboženství a zároveň začátek islámského lunárního kalendáře. Od této doby se Muhammad stal náboženským, politickým a vojenským vůdcem, který musel čelit několika rozbrojům, jak v rámci své medínské komunity, tak ze strany obyvatelů Mekky. V roce 630 n. l. se stoupencům islámu v čele s Muhammadem podařilo dobýt rodné město Mekku obývané rodem Kurajšovců a přimět její obyvatele konvertovat na islám. Muhammad nechal zničit všechny doposud uctívané modly a chrám v Ka'bě byl od této doby zasvěcen jedinému Bohu, Alláhovi.⁶

V březnu roku 632 n. l. vykonal Muhammad pouť do Mekky a krátce po jejím návratu zemřel na následky krátké nemoci. Jelikož nestihl označit svého nástupce, do čela muslimské obce se postavil Abú Bakr, otec jeho ženy 'Á'íši, který Muhammada zastupoval jako vůdce modliteb již za jeho života.⁷

⁵ LUNDE, P. *Islám*. Praha: Knižní klub, 2004, s. 18.

⁶ BOËLLE-ROUSSET, C., CHEMLA C., RASTETTER N.. *Klíč k náboženství*. Praha: Albatros, 2006, s. 83,84.

⁷ LUNDE, P. *Islám*. Praha: Knižní klub, 2004, s. 23.

2.2 Korán

Korán je považován za zjevené Slovo Boží, svaté písmo muslimů, soubor Muhammadových zjevení, ústavu muslimské společnosti.

Jak již bylo řečeno v předešlé kapitole, celistvá verze Koránu byla postupně zhruba od roku 610 n. l. Muhammadovi diktována Džibrílem a během dvaceti let se stala literaturou hlásající zásadní principy islámu.

Korán byl Muhammadovi seslán v arabštině a pouze v tomto jazyce je na Korán nahlíženo jako na právoplatnou knihu svatou. Ostatní verze, přeložené do cizích jazyků, nejsou muslimy považovány za Korán, ale jen za pouhý překlad významu Koránu.⁸

Pro muslimy je Korán průvodcem při jejich modlitbách. Jeho ústředním tématem je vztah mezi člověkem a Bohem. Dle Koránu je Bůh všemohoucí a vševědoucí. Hlásá tedy víru v jediného Boha, jemuž se všichni muslimové musí odevzdat. Zatímco věrní následovníci budou odměněni rájem, nevěřící půjdou do pekla. Mezi ostatní témata Koránu spadá například morálka člověka, vztahy mezi lidmi či kultovní věci.⁹

Odvolává se také na ostatní monoteistická náboženství, křesťanství a judaismus, jejichž svatá písma se stala pro muslimy inspirací. Místy odkazuje na postavy Starého a Nového zákona a uznává mezi jinými i proroky Ibrahima a Mojžíše. Zároveň hovoří i o Ježíšovi a jeho matce Marii.¹⁰

Co se formy týče, kniha se dělí do 114 súr neboli kapitol, přičemž jednotlivé súry se dále dělí na áje (verše). Všechny súry jsou, s výjimkou první, seřazeny podle délky. Samotná délka Koránu se udává v rozmezí 6204 – 6236 veršů a počet slov sahá až k číslu 77 437. Tyto údaje se mohou nepatrně lišit, neboť v arabštině někdy vyvstávají problémy s definicí slova.¹¹

⁸ IBRAHIM, I. A. *Stručný průvodce k porozumění islámu*. Praha: Islámská nadace, 2009, s. 43.

⁹ LUNDE, P. *Islám*. Praha: Knižní klub, 2004, s. 25.

¹⁰ BOËLLE-ROUSSET, C., CHEMLA C., RASTETTER N.. *Klíč k náboženství*. Praha: Albatros, 2006, s. 64.

¹¹ BAHBOUH, CH., FLEISSIG, J., RACZYŃSKI, R. *Encyklopedie islámu*. Brandýs nad Labem: Dar Ibn Rushd, 2008, s. 146.

2.3 Sunna

Sunna je dalším, neméně podstatným souborem závazných pravidel a norem, často řazených po bok Koránu. Samotný termín sunna původně označoval jakousi zvyklost, obvyklý způsob jednání, v užším slova smyslu je to soubor svědectví o veřejném i soukromém chování Muhammada a lidí, kteří ho znali. Slouží jako vzor pro každého muslima, jenž by měl Proroka následovat – jak v jeho činech, tak i výrocích. Je to také klíč k hledání řešení všech problémů člověka a společnosti.¹²

Sám Muhammad dával během svého života ostatním muslimům cenné rady, jak uskutečňovat ty povinnosti, o kterých Korán mluví jen obecně – například jak správně provádět denní modlitbu, jak se postit či v jaké výši platit zakát (viz kapitoly níže). Tato tradice byla však za jeho života tradována jen v ústní podobě, teprve po smrti Proroka její další generace zaznamenaly písemně.¹³

2.4 Šaría

Šaría je souhrn právních norem zakotvených v Koránu. Svými příkázáními, doporučeními, povoleními i zákazy zasahuje prakticky do všech stránek života muslima. Aplikace šaría by se dala vymezit do tří okruhů:

1. Vztah člověka k Bohu, tedy povinnosti muslima vůči Bohu (například modlitba, půst či náboženská daň)
2. Vztah člověka k člověku a člověka ke společnosti, zahrnujících nejrůznější sféry práva – rodinného, obchodního aj.
3. Vymezení činů zakázaných a nevhodných a stanovení jim odpovídajících trestů.¹⁴

Každé usnesení nebo zákon v šarii se odkazuje na Korán nebo sunnu. Šaría je tedy jakýmsi rozšířením Koránu a sunny a bez znalostí těchto dvou textů lze jen těžko chápat islámské právo. Pro ilustraci lze uvést příklad: když muslimská žena chodí zahalena, jedná se o uposlechnutí práva šaría.¹⁵

¹² KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2003, s. 47.

¹³ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2003, s. 48,49.

¹⁴ BAHBOUH, CH., FLEISSIG, J., RACZYŃSKI, R. *Encyklopedie islámu*. Brandýs nad Labem: Dar Ibn Rushd, 2008, s. 281.

¹⁵ WARNER, B. *Právo šaría pro nemuslimy*. Brno: Tribun EU, 2014, s. 10,11.

Šaría je v různých muslimských zemích aplikována různým způsobem. Například v Turecku je její působnost omezena zákonodárstvím západního typu a existencí světské ústavy, naopak v zemích jako Írán, Saúdská Arábie či Súdán je šaría základem práva.¹⁶

2.5 Sunnité x Šíité

Vyznavače islámu je možno rozdělit do dvou skupin – na sunnity a šíity. Sunnitští muslimové tvoří přes 85% současného muslimského obyvatelstva, zatímco zbylých 15% připadá na šíity. Ačkoliv se tyto dvě větve ve spoustě názorů, jako například v otázkách salátu a hadždže (viz kapitoly níže), shodují, hlavním rozdílem je otázka nástupnictví po smrti Muhammada.¹⁷ Sunnité se odvolávají na většinovou právní tradici muslimské komunity a uznávají za Muhammadova právoplatného nástupce Abú Bakra a po něm následující chalífy, zatímco šíité se odvolávají na přímou tradici Prorokovy rodiny a uctívají imámy počínaje Muhammadovým zetěm Alím.¹⁸

¹⁶ BOËLLE-ROUSSET, C., CHEMLA C., RASTETTER N.. *Klíč k náboženství*. Praha: Albatros, 2006, s. 133.

¹⁷ DENNY, F. M. *Islám a muslimská obec*. Praha: Prostor, 1999, s. 101

¹⁸ KŘIKAVOVÁ, A., MENDEL M., MÜLLER Z. *Islám: ideál a skutečnost*. 2. vyd., Praha: Baset, 2002, s. 301

3 Pět pilířů víry

Život muslima je určen pěti pilíři islámu. Pro každého jsou závazné a vytvářejí silnou vnitřní strukturu ummy, neboli islámské obce, ve které lidé sdílejí společné náboženství, hodnoty a zájmy, a zároveň ji vymezují a brání vůči okolí. Jsou jimi vyznání víry (šaháda), modlitba (salát), almužna (zakát), půst v měsíci Ramadánu (sawm), Pout' do Mekky (hadždž).

3.1 Šaháda

Termínem šaháda je označováno vyznání víry, v doslovném překladu pak „svědectví“. Aby se člověk mohl stát muslimem, vyslovení šahády mu postačí k samotné konverzi. V arabském originále zní šaháda následovně: „Ašhadu an lá iláha illá 'lláh wa Muhammadan rasúlu 'lláh“, v překladu českém pak „Vyznávám, že není božstva kromě Boha a Muhammad je posel Boží.“ Toto vyznání řadí svým obsahem islám k monoteistickým náboženstvím a poukazuje na Muhammadovo proroctví nepřímo odkazující na víru ve zjevený Korán.

Šahádu je nutno pronést před dvěma svědky a pořídit úřední zápis, aby byl krok stvrzen. Od této chvíle se povinností každého muslima stává pronášení šahády při každodenních modlitbách, bojování za svou víru a být připraven položit za ni život.¹⁹

3.2 Salát

Modlitba neboli salát představuje pro muslima závaznou povinnost, kterou je třeba vykonávat podle tradice bez ohledu na místo a národnost toho, jenž ji provádí. Je vnímána jako jakési spojení mezi Bohem a tím, kdo jej uctívá. Člověk v ní nalézá vnitřní klid, útěchu a štěstí.²⁰

Muslimové se modlí pětkrát denně (za svítání, v poledne, uprostřed odpoledne, po západu slunce a po úplném setmění) a také při různých příležitostech, jako například při pohřbech a zatměních. Každá modlitba trvá jen několik minut, a pakliže je zanedbána, muslim je povinen si ji dodatečně nahradit.

¹⁹ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2003, s. 92.

²⁰ IBRAHIM, I. A. *Stručný průvodce k porozumění islámu*. Praha: Islámská nadace, 2009, s. 51

Salát je kombinací neměnných slovních formulí a pozic, které jsou předepsány v Koránu, a jež pro muslimy vytvořil Muhammad. Během modlitby jsou všichni věřící obráceni směrem k Mekce a tamější svatyni. Nezbytným předpokladem pro vykonání modlitby je rituální očista jednotlivce. Obvykle postačí omytí tváře, hlavy, uší, nosních dírek, rukou až po lokte, nohou a kotníků. Pokud je však člověk poskvrněn něčím, co se pokládá za těžké znečištění, jako pohlavním stykem, psími slinami, nebo krví, je nutno provést rituální koupel celého těla. Modlitba provedená bez předchozí očisty je považována za neplatnou, ba dokonce je v muslimském světě zakázána.²¹

Modlitba může být prováděna na jakémkoliv místě, pokud je čisté a neposkvrněné. Takovým místem se mimo mešity myslí například kanceláře, továrny, letiště a jiná místa k tomu uzpůsobená. Každý muslim musí respektovat normu odívání, která káže zakrývání stydkých míst. U mužů jsou těmito místy oblast mezi pupkem a koleno, ženy pak musí mít zakryté celé tělo kromě obličeje a rukou od zápěstí.²²

Dalšími nedílnými součástmi a podmínkami správně provedené modlitby je dodržení času určeného k příslušné modlitbě a přísné dodržení postupu modlitby. Při modlitbě musí být člověk vážný, nesmát se, nehrát si a nemluvit s ostatními.²³

3.3 Zakát

Třetím pilířem islámu je zákonem stanovená almužna zvaná zakát. Je to jakási náboženská daň, která se odvádí každoročně z určitých druhů majetku a platí se pouze tehdy, přesahuje-li majetek věřícího přesně stanovené minimum. Muslimové věří, že darováním almužny potřebným bude zbytek jejich majetku očištěn.²⁴

Koránem je přímo stanoveno, kdo má na určitou část zakátu nárok. Jsou jimi chudí lidé, otroci, jež se chtějí z otroctví vykoupit, dlužníci, kteří se zadlužili z nutnosti,

²¹ DENNY, F. M. *Islám a muslimská obec*. Praha: Prostor, 1999, s. 75.

²² KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2003, s. 97.

²³ BAHBOUH, CH., FLEISSIG, J., RACZYŃSKI, R. *Encyklopedie islámu*. Brandýs nad Labem: Dar Ibn Rushd, 2008, s. 190.

²⁴ DENNY, F. M. *Islám a muslimská obec*. Praha: Prostor, 1999, s. 77.

muslimští poutníci, váleční zajatci a část je pak vynakládána na boj s nevěřícími a na veřejné instituce a služby. Také sami výběrci zakátu si část z vybrané sumy nárokují.²⁵

Zakát má pro muslimy hluboký smysl. Věří, že darováním almužny vedou svou obec k lepšímu a stává se z ní bezpečnější a soudržnější místo pro život. Lidé by tak měli pečovat o svou obec prostřednictvím odvádění almužny a splácet tak Bohu to, co on jim poskytl, tedy bohatství. Odvádět almužnu tedy zároveň znamená uctívat Boha.²⁶

3.4 Sawm

Půst zvaný sawm je dalším podstatným pilířem islámu. Je to třicetidenní půst, který se drží v měsíci ramadánu vždy od východu do západu slunce. Jelikož má práce je přímo na téma půstu zaměřena, budu se tomuto tématu a dalším jeho aspektům věnovat ve své práci později.

3.5 Hadždž

Pout' do Mekky neboli hadždž je jediným pilířem, který není pro všechny naprosto povinný. Korán ukládá povinnost každému dospělému muslimovi, mužům i ženám, alespoň jednou za život pout' do Mekky uskutečnit. Tato povinnost se vztahuje na každého, komu to umožňují zdravotní a finanční okolnosti. Otroci, ženy bez manžela nebo jiného mužského doprovodu jsou z poutě osvobozeni, stejně jako nemocný člověk, který za sebe může poslat náhradu, avšak s povinností hradit jí veškeré náklady na cestu.

Rozlišují se dva druhy poutě – hadždž a malá pout', teda umra. Malou pout' lze vykonat v podstatě kdykoliv, je to jen jakýsi projev zbožnosti, zatímco hadždž se vykonává hromadně v měsíci dhú-hidždža. Obě tyto poutě se běžně kombinují a provádějí se při nich prakticky stejné rituály.

Mekka je společně s Medínou považována za posvátná místa, kam může vstoupit jedině muslim. Jedno z pravidel, které musí muslimové dodržovat, než vstoupí do Mekky, je obléci si poutní šat, tzv. ihrám, který se skládá ze dvou pruhů bílé látky a jenž si muslim

²⁵ BAHBOUH, CH., FLEISSIG, J., RACZYŃSKI, R. *Encyklopedie islámu*. Brandýs nad Labem: Dar Ibn Rushd, 2008, s. 21.

²⁶ DENNY, F. M. *Islám a muslimská obec*. Praha: Prostor, 1999, s. 78.

ovine jeden kolem boků a druhý přes levé rameno. Na nohou smějí mít jen sandály, které nezarávají paty a prsty. Ženy se zahalují do šatů kryjících i hlavu. Během celé poutě je poutníkům zakázáno se holit, česat, stříhat si vlasy, vousy či nehty, mít pohlavní styk, vonět se, trhat rostliny nebo prolévat krev.²⁷

Poté, co poutníci dorazí do Mekky, vykonávají tawáf, což v překladu znamená sedmkrát obejít Ka'bu a toto obcházení završit políbením nebo alespoň dotknutím se černého kamene zapuštěného na Ka'bě. Následně vykonávají sedminásobný běh mezi posvátnými pahorky Safá a Marwa, který symbolizuje Ibrahimovo bezradné hledání vody pro syna Ismaíla umírajícího žízní. Vysvobozením se mu stal pramen Zamzam, který podle pověsti vytrysknul zásluhou anděla Džibríla a který dodnes poutníci pokládají za zázračný a uzdravující a vodu z něj pijí a odnášejí si ji s sebou zpět na cestu. Tyto obřady jsou součástí umry a ty poutníky, kteří pokračují na hadždž, čekají ještě jiné rituály. Sedmého dne měsíce dhú-l-hidždža se všichni poutníci účastní v Ka'bě velkého kázání, načež další den se přesouvají do údolí Mína. Zde vykonají modlitbu a přenocují. Devátého dne vystoupají na pahorek Arafát, kde až do západu slunce vykonávají na jeho rovině obřadní hromadnou modlitbu. Po setmění se vydávají ke svatyni Muzdalifa. Vrcholem poutě je desátý den, tzv. den oběti, kdy po ranní modlitbě poutníci běží do údolí Mína, kam hodí každý muslim sedm kaménků. Tento rituál symbolizuje kamenování satana, který zde byl zahánán právě Ibrahimem. Tento svátek je ve světě znám jako Velký svátek. Následovně zde poutníci zařiznou obětní zvíře (většinou ovci nebo kozu). Maso je pak rozdáno chudým jako almužna. Následně se účastníci poutě vrací zpět do Mekky, kde opět obejdou Ka'bu a pomodlí se. Opakuje se také běh mezi pahorky Safá a Marwa. Série rituálů je uzavřena poslední obejitím Ka'by. Po absolvování těchto poutních obřadů je dovoleno odložit ihrám a nechat se oholit. Podle zvyku se poutníci ještě pár dní mohou zdržet a poté se vydávají na cestu k Prorokovu hrobu do Medíny.²⁸

Po návratu domů se poutníci zpět začleňují do svého života a od této chvíle jsou oprávněni používat před svým jménem titulu hádždží.²⁹

Za zmínku nepochybně stojí zmínit, že celkově se hadždže každoročně účastní až na dva miliony lidí z nejrůznějších zemí světa. Bohužel se tato událost zapsala v roce 2015 do

²⁷ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2003, s. 110, 111.

²⁸ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2003, s. 111, 112.

²⁹ DENNY, F. M. *Islám a muslimská obec*. Praha: Prostor, 1999, s. 83.

historie islámu jako jedna z nejtragičtějších za posledních 25 let. Podle dostupných zdrojů při ní mělo zemřít až 719 poutníků a dalších 863 bylo zraněno v důsledku ušlapání.³⁰

3.6 Džihád – šestý pilíř islámu?

Ačkoliv džihád nepatří přímo k pilířům islámu, často je řazen mezi základní povinnosti muslima a tím pádem by se dal částečně za šestý pilíř považovat. V českém překladu znamená džihád úsilí či zápas. Úsilím se rozumí takové úsilí, jež je vynakládáno na boj proti zlu a nepřátelům či na šíření víry. Lze rozlišovat dva druhy: velký a malý. Velký džihád znamená boj proti zlu, duchovní boj věřícího s vlastní vírou, se sebou samým, je to snaha nepodlehout pokušení. Na druhé straně malý džihád pak představuje všechny ostatní formy boje, tedy ozbrojené konflikty, jež musí legálně vyhlásit chalífa. Takovýto typ boje je přípustný v několika případech, a to pokud je veden například proti nepřátelům Alláha – proti pohanům či muslimským pronásledovatelům, proti odpadlíkům od islámu či proti lupičům. Nicméně pro muslimy stále platí, že při džihádu by se měly používat přiměřené prostředky a válku by měli začínat spíše nevěřící než samotní muslimové.³¹

³⁰ ČTK. Končí nejtragičtější pout' do Mekky za posledních 25 let. *České noviny* [online]. 2015 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/konci-nejtragictejsi-pout-do-mekky-za-poslednich-25-let/1263027>

³¹ BAHBOUH, CH., FLEISSIG, J., RACZYŃSKI, R. *Encyklopedie islámu*. Brandýs nad Labem: Dar Ibn Rushd, 2008, s. 73, 74.

4 Islámské svátky

Vlivem lunárního kalendáře jsou všechny islámské svátky pohyblivé a každým rokem jsou tedy zhruba o deset dní dříve než rok předešlý. To má za následek, že v průběhu 33 let svátky projdou všemi ročními obdobími.³²

Svátky mají pro muslimy velký význam a jejich oslavy se vyznačují zvýšenou zbožností. Plní jak funkci duchovní, tak i rodinnou a sociální. Muslimové se během těchto dní scházejí v mešitách, aby společně oslavovali svou víru, také navštěvují své příbuzné a nadělují si dárky.³³

Hlavní islámské svátky jsou oslavovány jak šiity, tak sunnity. Dále jsou zde i další sváteční a postní dny. Navíc, šiité slaví ještě několik dalších svátků, jež jsou spojeny především se smrtí či narozením šiitských imámů nebo mučedníků.³⁴

V islámu je nutno rozlišovat mezi svátky veřejnými a svátky rodinnými. Zatímco svátky veřejné jsou spojeny s historickými událostmi, jež se vážou k lidstvu jako celku, svátky rodinné se pojí ke každému individuálně a provází muslimy na cestě životem. Jsou to významné události v životě věřících, často spojené s životními etapami jako je narození, dospívání či smrt.

4.1 Islámský kalendář

Počátek letopočtu se v islámu počítá od roku hidžry, tedy roku 622 n. l., kdy Prorok Muhammad spolu se svými společníky opustili město Mekku a přechali do Medíny vzdálené 400km směrem na sever. Hidžra tedy znamená přesídlení a počátek muslimské éry, jenž je označován jako 1. muharram a muslimové v tento den také oslavují Nový rok.

Islámský kalendář je lunární, lunární rok obsahuje 354 dnů po 24 hodinách a den začíná nikoliv ránem, ale západem slunce. Jejich rok je tedy o jedenáct dní kratší než náš rok solární a tato změna způsobuje, že muslimský kalendář se každoročně posouvá zhruba o jedenáct dní. Některé roky, celkově jedenáct z každých třiceti, jsou přestupné, je tomu

³² BOËLLE-ROUSSET, C., CHEMLA C., RASTETTER N. *Klíč k náboženství*. Praha: Albatros, 2006, s. 59.

³³ BOËLLE-ROUSSET, C., CHEMLA C., RASTETTER N. *Klíč k náboženství*. Praha: Albatros, 2006, s. 127.

³⁴ KIRSTE, R., SCHULTZE H., TWORUSCHKA U. *Svátky světových náboženství*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 65

tak proto, aby se cyklus srovnal s astronomickým lunárním rokem, a tudíž se přidává jeden den k poslednímu měsíci kalendáře. Rok je tvořen dvanácti měsíci po 29 nebo 30 dnech. Liché měsíce mají 30 dní, sudé pak 29. Názvy měsíců jsou následovné: Muharram (posvátný), safar (žlutý), ar-rabí al-awwal (první jaro), ar-rabí as-sání (druhé jaro), džumádá al-úlá (první tuhnutí), džumádá al-áchira (druhé tuhnutí), radžab (úlek), ša'bán (rozdělit se), ramadán (spalující, měsíc půstu, období zjevení Koránu Muhammadovi), šawwál (zvedající velblouda na nohy), dhú'l-ka'da (měsíc usazení), dhú'l-hidždža (měsíc pouti).³⁵

Obdobně jako v židovství, kde hlavním dnem klidu je šabat a v křesťanství, jež oslavuje neděli jako den odpočinku, i islám má svou alternativu, a tou je pátek. V tento den obvykle muslimové konají hromadné polední modlitby v mešitách, některé muslimské země mají úplné volno od práce, od školy apod., nicméně v některých zemích se práce přerušuje jen po dobu modlitby.³⁶

Dnes existuje mnoho způsobů, jak převádět islámský kalendář na křesťanský a naopak, například různé tabulky, nicméně nejběžnějším způsobem v moderní době je používání gregoriánského kalendáře zároveň s islámským, podle něhož se určují data náboženských svátků.³⁷

4.2 Svátky rodinné

Jelikož je islám chápán jako ucelený způsob lidského života, jsou zde obřady, které jeho koloběh propojují a posilují. Akty jako narození, uzavření manželství či smrt jsou důležitými mezníky v životech věřících, které si islám interpretuje svým vlastním způsobem a jejichž oslavy a průběh zasvěcuje především Bohu, kterému je každý muslim předurčen sloužit.³⁸

³⁵ BOËLLE-ROUSSET, C., CHEMLA C., RASTETTER N. *Klíč k náboženství*. Praha: Albatros, 2006, s. 58,59.

³⁶ KIRSTE, R., SCHULTZE H., TWORUSCHKA U. *Svátky světových náboženství*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 66.

³⁷ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2003, s. 221.

³⁸ DENNY, F. M. *Islám a muslimská obec*. Praha: Prostor, 1999, s. 142.

4.2.1 Narození

Dříve se narození dítěte nepovažovalo za velkou událost – začalo se slavit až v moderní době. Pro muslimy z měst je to událost mnohem významnější než pro lidi z vesnice a nepatrný rozdíl lze vidět i v případě, že se narodí chlapec – tehdy oslavuje celý rod, včetně nejvzdálenějších příbuzných, oproti tomu oslavy narození dívky nebývají tak bujaré. Ihned po porodu se novorozenci šeptají do uší volání k modlitbě a vyznání víry, aby byl již od mala nasměrován na správnou cestu. Jakmile je mu přestřižena pupeční šňůra, dostává náboženské jméno, například Alí nebo Muhammad.³⁹ Podle prvního dítěte bývají nazýváni rodiče (Abú Kámil – otec Kámilův) a děti, synové i dcery, bývají nazývány podle otce (Ibn Síná – syn Síny).⁴⁰

4.2.2 Obřad 'aqíqa

Sedmý den po narození je dítě pojmenováno a samotný obřad obnáší obětování zvířete a odstřížení pramínku vlasů z hlavy dítěte. Jeho hodnota je následně vyčíslena a takového množství zlata nebo stříbra se rozdává chudým ve formě almužny. Ti nejbohatší většinou obětují ovci a část z ní putuje také chudým jako almužna.⁴¹

4.2.3 První zub

Když se u dítěte objeví první zub, bývá často ve zvyku, že ten, kdo tento zub spatří jako první, by měl dítěti něco darovat. Dary dostává jak dítě, tak i jeho matka. Tento zvyk je dodržován především v Turecku a pojí se i s dalšími rituály. Dítě se položí na bílou látku a na hlavu se mu nasype pšenice s cukrem, někdy se mu také na oblečení připevní sáček s pšenicí. Před dítě se položí tři předměty a podle toho, po kterém sáhne jako první, se zvěstuje jeho budoucnost: pokud sáhne po Koránu, mělo by se mu v životě dostavit

³⁹ KIRSTE, R., SCHULTZE H., TWORUSCHKA U. *Svátky světových náboženství*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 76.

⁴⁰ BAHBOUH, CH., FLEISSIG, J., RACZYŃSKI, R. *Encyklopedie islámu*. Brandýs nad Labem: Dar Ibn Rushd, 2008, s. 274.

⁴¹ KIRSTE, R., SCHULTZE H., TWORUSCHKA U. *Svátky světových náboženství*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 77.

kvalitního vzdělání, pokud po nůžkách, mělo by se vyznačovat šikovností a pokud po zlatu, čeká ho život v bohatství.⁴²

4.2.4 Obřad bismilláh

Bismilláh znamená „ve jménu Božím“ a je to jakási formule, která se předřikává slavnostně oděnému dítěti ve věku čtyř měsíců a čtyř dní. Dítěti je při tomto obřadu předneseno pět veršů 96. súry, které se věnují tématu čtení a psaní a údajně byly Muhammadovi zjeveny jako první. Tato formule tvoří základ pro pozdější studium Koránu a další vzdělanost.⁴³

4.2.5 Obřízka

Podobně jako v judaismu, i islám dodržuje tradici obřízky. Ačkoliv ji Korán přímo nepředepisuje, je to zvyk, který je dodržován téměř všemi věřícími muži. Je jakýmsi symbolem identity a jejím prostřednictvím může být chlapec přijat do společnosti. Věk, ve kterém se provádí, se v jednotlivých zemích může lišit. Nejčastěji se provádí v rozmezí 7-10 let, někteří chlapci ji však mohou podstoupit již ve velmi nízkém věku nebo naopak, až na počátku puberty. Pokud je provedena těsně před pubertou, bývá tato událost spojována s dalším významným mezníkem v muslimově životě, a to první úplnou recitací Koránu, jenž z chlapce učiní člověka schopného vlastního rozhodování a člověka patřícího do ummy, který se stává zodpovědným za její obranu a růst.⁴⁴

Samotný obřad je pro celou rodinu velkou slavností, které předchází řada ceremoniálů. Jelikož oslavy jsou nevelkou záležitostí, spojují rodiny často více oslav v jednu. Několik dní před samotným aktem chodí chlapci slavnostně oděni a jsou obdarováni nejrůznějšími dary. Předposlední den před obřízkou si chlapci barví tři prsty červenou hennou a tráví jej ve společnosti žen a poslední den navštěvují mešitu a vydávají se na pochod městem. Poté jsou obřezáni. Následuje další velká oslava a obřezaní chlapci

⁴² KIRSTE, R., SCHULTZE H., TWORUSCHKA U. *Svátky světových náboženství*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 77.

⁴³ KIRSTE, R., SCHULTZE H., TWORUSCHKA U. *Svátky světových náboženství*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 77.

⁴⁴ DENNY, F. M. *Islám a muslimská obec*. Praha: Prostor, 1999, s. 141.

jsou povinni ještě několik dní po zákroku nosit speciální šat. I poté dostávají další dary ve formě peněz nebo sladkostí.

V některých zemích se provádí i obřízka žen, jež bývá pro mladé dámy velmi nepřijemnou a bolestivou záležitostí. Není to však tradice, která by byla spojená přímo s Koránem, ale vychází již z předislámských zvyklostí.⁴⁵

4.2.6 Svatba

Podle Koránu je rodina základem obce a tudíž povinností každého muže je uzavřít manželství a povinností každé ženy je rodit děti a starat se o rodinu. Rodina je v muslimském společenství patriarchálního a patrilineárního charakteru, veškeré rozhodovací pravomoci tedy připadají na muže a všechny důležité zdroje se dědí po mužské linii, např. jméno, majetek, půda aj.

Svatba je v islámu velkou společenskou událostí. V tradiční muslimské společnosti je zvykem, že sňatek zprostředkovávají rodiče. Ženy si většinou manžela samy hledat nemohou, nicméně mají právo vyslovit svá přání nebo potenciálního manžela, jež jí vyberou rodiče, odmítnout. Muži si mohou nevěstu vybrat, ale nežádají o ruku přímo ji, nýbrž jejího otce, popř. poručníka. Tato situace je v islámu považována za ideál, nicméně zvyklosti se v muslimských zemích různí. Korán muslimům také dovoluje, že mohou mít současně až čtyři ženy, ovšem jedině za předpokladu, že budou mít dostatek prostředků, aby se všemi nakládali stejně. Jelikož tato možnost je pro většinu muslimů neuskutečnitelná, uchylují se častěji k monogamnímu manželství. V některých zemích je naopak mnohoženství povoleno jen pod podmínkou. Muslimové si mohou vzít nemuslimky, ale jen křesťanky a židovky, přičemž muslimky se za nemuslima provdat nesmějí. Konverze v souvislosti se sňatkem je přípustná, nicméně pokud je provedena jen za účelem odstranění formálních překážek, bývá muslimy odsuzována.⁴⁶

Uzavření manželství předchází uzavření předsvatební smlouvy. V té je přesně stanoveno, jak vysoké věno vyplatí ženich rodině nevěsty při svatbě a také, jak vysoké věno zaplatí nevěstině rodině v případě, že se s ní bude chtít dát rozvést. Druhé zmíněné věno bývá mnohonásobně vyšší než věno první, protože se předpokládá, že tato částka by

⁴⁵ KIRSTE, R., SCHULTZE H., TWORUSCHKA U. *Svátky světových náboženství*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 78.

⁴⁶ DENNY, F. M. *Islám a muslimská obec*. Praha: Prostor, 1999, s. 142, 143.

měla ženu ekonomicky zajistit do konce života. Pokud by však rozvod iniciovala žena, ztrácí na toto věno nárok. Výše věna je jen jednou z několika náležitostí předmanželské smlouvy, protože do této smlouvy lze zahrnout prakticky cokoliv.

Svatební oslavy trvají několik dní a jsou plné nejrůznějších rituálů. Tyto rituály se samozřejmě mohou lišit v závislosti na oblasti, ve které se provádějí. První slavnostní večer si nevěsta barví ruku hennou a zbytek dne tráví ve společnosti svých rodičů a dalších žen, příbuzných i přítelkyň. Její nastávající oslavuje spolu s ostatními muži odděleně v ryze mužské společnosti. Následující den oslavy pokračují. Večer se sejdou obě strany v ženichově domě, kde dojde ke slavnostnímu přestřižení červené stuhy nevěsty, kterou byla převázána od otce. Rodiny se pozdraví, slavnost v domě pokračuje, nicméně i nadále zůstávají ženy a muži odděleni. Třetí den konečně dochází k uzavření sňatku před státním úřadem, kdy je zvykem, že někdo z přítomných zarecituje úryvek z Koránu. Oslavy pokračují i po formálním uzavření sňatku, většinou trvají v rozmezí tři až sedmi dní.⁴⁷

4.2.7 Smrt a pohřeb

Pro muslimy neznamena smrt nic negativního, nýbrž jako „vstup do ochranné péče boží“. Smrt byla stvořena Bohem, aby člověka zkoušel.⁴⁸

Před smrtí by se měl umírající obrátit směrem k Mekce a pronést: „Není božstva kromě Boha.“ Také ostatní mu v jeho posledních dnech a při pohřbu recitují 36. síru Koránu, která se věnuje právě tématu smrti a odchodu do jiného světa.

Po smrti musí tělo zemřelého projít očištěnou – provádí se rituální koupel a tělo se zahaluje do bílého plátna. Pokud možno, pohřeb by měl probíhat ještě ten den, kdy člověk zemře, avšak není dovoleno pohřbívání po západu slunce. Poté, co se tělo nebožtíka odnese na hřbitov, všichni přítomní pronášejí modlitbu. Na rozdíl od jiných kultur, muslimové nemají ve zvyku nosit na hrob květiny. Zesnulý je položen na pravý bok a jeho hlava by měla směřovat k Mekce.

Soustrast a úcta k zemřelému se nejlépe vyjadřuje prostřednictvím naslouchání recitace Koránu, jelikož se traduje, že přílišný zármutek by mu působil jen utrpení. Po pohřbu se lidé scházejí, aby společně naslouchali recitacím a vyjádřili svůj soucit.⁴⁹

⁴⁷ KIRSTE, R., SCHULTZE H., TWORUSCHKA U. *Svátky světových náboženství*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 78,79.

⁴⁸ KIRSTE, R., SCHULTZE H., TWORUSCHKA U. *Svátky světových náboženství*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 79.

4.3 Svátky veřejné

Na rozdíl od svátků rodinných připomínají svátky veřejné důležité události v dějinách islámského náboženství a jsou také spojovány s mnoha rituály. Jak již bylo řečeno, tyto svátky se neslaví podle našeho gregoriánského kalendáře, který je solární, ale podle kalendáře lunárního, což znamená, že se slaví každý rok v jiném čase. Ovšem v zemích, kde žije určitý poměr křesťanského obyvatelstva, se dodržují i svátky křesťanské, například Nový rok, Velikonoce či Vánoce.

Poněvadž obsáhnout všechny islámské svátky by bylo kvůli jejich velkému množství nemožné, zaměřím se jen na takové svátky, které považuji za důležité z hlediska historie islámu, popř. takové, které jakkoliv přispívají k tématu ramadánu (např. ty, které jsou oslavovány v měsíci ramadánu)

4.3.1 1. muharram

Muslimové slaví nový rok prvního muharramu. Tento den je výročí předsídlení Muhammada a jeho spojenců z Mekky do Medíny v roce 622 n. l., označován jako hidžra. Podle výpočtů tento den připadl na pátek 16. června. Tento svátek je mnoha muslimy pojímán velmi specificky – někteří si předávají dárky v podobě cukrovinek a vyprávějí si příběhy o Muhammadovi, někteří mu, v porovnání s jinými významnými svátky, nepřičítají příliš velký význam, a konečně, v některých oblastech, jako je Saúdská Arábie či státy v Zálivu (např. Spojené arabské emiráty) se neslaví vůbec. Důvodem je argument, že sám Muhammad nijak tento den nevyznačil. Za další výjimku lze považovat obyvatele Libye, kteří za začátek letopočtu nepovažují 1. muharram, ale den Muhammadovy smrti.

Slovo muharram znamená v překladu zakázaný a pro muslimy je to hned po ramadánu druhý nejposvátnější měsíc. Pro šíity je tento den počátkem měsíčního smutku a podobně i pro sunnity znamená muharram měsíc rozjímání a náboženského smýšlení.⁵⁰

⁴⁹ DENNY, F. M. *Islám a muslimská obec*. Praha: Prostor, 1999, s. 145, 146.

⁵⁰ KIRSTE, R., SCHULTZE H., TWORUSCHKA U. *Svátky světových náboženství*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 67.

4.3.2 10. muharram – den ‘ášúrá’

10. muharram představuje pro šíitské muslimy vzpomínku na den zavraždění Muhammadova vnuka Husajna, syna čtvrtého chalífy Alího, jenž padl s celou svou rodinou a dalšími zhruba sedmdesáti stoupenci roku 680 n. l. u Kerbelá, města vzdáleného asi 100km od iráckého Bagdádu.⁵¹ Husajn zahynul v boji proti drtivé přesile vojáků, kteří bojovali ve jménu chalífy Jazída. Jelikož Jazída šíité považovali za člověka, který muslimskou víru přijal čistě z pragmatických důvodů, nebyl pro ně pravým věřícím. Naopak Husajn byl pro ně ukázkovým prototypem pravého mučedníka, který se nebál položit za svou víru život. V důsledku tohoto střetu došlo později k rozdělení stoupců islámu na šiity a sunnity, kteří se liší právě v náhledu na právoplatného nástupce Muhammada.

Každoročně se tisíce šiitů vydávají k Husajnově svatyni v Kerbelá v Iráku, aby si tento den připomněli. Tomuto dni předcházejí několikadenní smuteční oslavy a shromáždění, při nichž si lid, muži a ženy odděleně, vypráví a napodobuje Husajnovu utrpení. Lidé se na této cestě veřejně, často až do krve, zraňují, aby se tak alespoň trochu přiblížili utrpení muže, který je pro ně symbolem čisté a pravé víry. Často se bičují a uštědřují si rány šavlemi, což má symbolizovat jejich výčitky, že nedokázali Husajna zachránit a stud, že mu nikdo z jejich předků nepomohl. Tato událost bývá velmi ostře sledována a díky hrozícímu nebezpečí bývá v dnešní době doprovázena nejrůznějšími bezpečnostními opatřeními.⁵²

K oslavám patří také nejrůznější divadelní hry, které znázorňují chod událostí u Kerbelá a jsou doprovázeny procesími a zpěvem. Ty se nejprve předváděly jen prvních deset dní muharramu, později se začaly hrát celoročně.

Svátek ašúrá sice slaví všichni muslimové, nicméně jen šíité ho prožívají prostřednictvím takto vypjatých emocí. Někteří sunnitě drží jen v tento den dobrovolný půst, někteří se postí celých deset dní v měsíci muharramu. V Turecku lidé tento den slaví jako den záchrany Noemovy archy. Ta byla postavena, aby se Noe a dalších sedm lidí a zástupců zvířat zachránili před potopou. Poté, co toto plavidlo přistálo na hoře Ararat, bylo

⁵¹ KIRSTE, R., SCHULTZE H., TWORUSCHKA U. *Svátky světových náboženství*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 68.

⁵² FINGERLAND, J. Šíité na celém světě oslavili svůj velký den – svátek Ašura. *Náboženství* [online]. 2012 [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/zprava/siite-na-celem-svete-oslavili-svuj-velky-den-svatek-asura--1140614>

uvařeno sváteční jídlo ze všech zbytků potravin. Na její počest Turci dodnes v tento den vaří sladký pokrm z mnoha přísad, o který se pak dělí s příbuznými a přáteli.⁵³

4.3.3 Safar

Safar je svátek slavený poslední středu v měsíci safaru, kdy někteří muslimové v asijských zemích drží půst a kdy vzpomínají na Muhammadův poslední wudú'.⁵⁴ Wudú je rituální očista těla, která se provádí před každým náboženským aktem, jako je například modlitba či dotýkání se Koránu. Té se dosahuje omýváním obličeje, hlavy, rukou a nohou čistou vodou v několika fázích.⁵⁵

4.3.4 Mawlid

Tento svátek je dnem narození Proroka Muhammada a připadá na třetí lunární měsíc ar-rabí al-awwal. Paradoxně ho slaví šiité i sunnité v jiný den: šiité jej oslavují sedmáctý den v měsíci, sunnité dvanáctý a zároveň ho považují jak za den Prorokova narození, tak i jeho úmrtí. Pravděpodobně se Muhammad narodil 30. srpna 570 n. l. a s tímto dnem je spojováno mnoho divů, např. že se v tento den třásly trůny panovníků, že se z nebe ozývaly hlasy či že svět byl osvětlen nadpozemským světlem.

Mawlid se začal slavit až na přelomu jedenáctého století n. l. v Egyptě. Později se rozšířil do celého muslimského světa a jeho oslavy daly vzniknout rozsáhlé lidové slovesnosti. V tuto noc se mešity rozsvěcejí svíčkami a lampami a lidé se scházejí, aby si vyprávěli příběhy z Muhammadova života.⁵⁶ Na počest Muhammada se citují básně a zpívají písně. Města bývají hojně vyzdobena a bohatí obdarovávají chudé a děti cukrovinkami. Nedílnou součástí je také recitace Koránu a modlitba.

⁵³ KIRSTE, R., SCHULTZE H., TWORUSCHKA U. *Svátky světových náboženství*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 68.

⁵⁴ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2003, s. 221.

⁵⁵ BAHBOUH, CH., FLEISSIG, J., RACZYŃSKI, R. *Encyklopedie islámu*. Brandýs nad Labem: Dar Ibn Rushd, 2008, s. 64.

⁵⁶ KIRSTE, R., SCHULTZE H., TWORUSCHKA U. *Svátky světových náboženství*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 68.

Mezi muslimy se najdou i tací, kteří tento svátek neuznávají. V některých zemích, jako například v Saúdské Arábii, ho považují za přílišnou novodobou inovaci.⁵⁷

4.3.5 Lajlat al-mi'rádž

Svátek oslavující Muhammadovu noční cestu a výstup do nebes se slaví 27. radžabu. Patří k pěti svatým nocím islámu a existuje několik verzí o tom, co se dané noci skutečně stalo. V prvním podání byl v tuto noc Muhammad posazen na jízdní zvíře Buráqa, na kterém jezdili proroci už v minulosti, a v doprovodu Džibríla dorazil až do Jeruzaléma. Cestou spatřil mnoho divů. V Jeruzalémě se setkal s Ibrahimem, Mojžíšem a Ježíšem, se kterými se společně pomodlil. Další verze praví, že Muhammad spal v Ka'bě, zatímco Džibríl k němu přivedl Buráqa a společně se vydali do Jeruzaléma. Tam se Prorok pomodlil a poté spatřil žebřík, který vedl do nebe. Po svolení Džibríla po něm vyšplhal až k nebeské bráně. Cesta do nebe byla členěná do sedmi vrstev a během svého stoupaní se Muhammad setkal na každé rovině s dalšími proroky, svými předchůdci: Adamem, Ježíšem a Janem, svými dvěma bratřenci, s Josefem, Idrísem, Áronem, Mojžíšem, otcem Ibrahimem a na poslední části své cesty spatřil Boha. Ten nařídil všem muslimům, že se musí modlit padesátkrát denně. Mojžíš však poradil Muhammadovi, aby Boha usmlouval k pěti modlitbám, a tak se také stalo a Bůh svolil. Existují i další verze této noční cesty, například verze Peršanů, kteří ji ve své poezii líčili velmi barvitě.⁵⁸

Tento den si muslimové připomínají četbou nejrůznějších verzí o Muhammadově stoupaní do nebes, někteří se vydávají na speciální bohoslužby do mešit a někteří si tento významný den z dějin islámu připomínají v tichosti doma, vyprávěním legend svým dětem a konáním večerních modliteb. Podobně jako mawlid, i toto téma se stalo zdrojem pro lidovou slovesnost.⁵⁹

⁵⁷ KAPLAN, M. What Is Mawlid? How Muslims Celebrate The Prophet Muhammad's Birthday During Rabi' Al-Awwal. *International Business Times* [online]. 2015 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.ibtimes.com/what-mawlid-how-muslims-celebrate-prophet-muhammads-birthday-during-rabi-al-awwal-2232361>

⁵⁸ KIRSTE, R., SCHULTZE H., TWORUSCHKA U. *Svátky světových náboženství*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 70.

⁵⁹ Lailat Al Miraj: The Basics. *Huffpost Religion* [online]. 2013 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.com/2013/06/05/lailat-al-miraj_n_885922.html

4.3.6 Lajlat al-bará'a

„Noc prominutí“ se slaví v noci ze 14. na 15. ša'bánu. Muslimové mají v tuto noc jedinečnou možnost poprosit Boha o prominutí všech jejich dosavadních hříchů. Věří, že v tuto noc píše Alláh osudy mužů a žen na celý následující rok: zdali budou žít či zemřou, zdali budou zažívat strasti či štěstí či zdali budou schopni vykonat pouť do Mekky nebo nikoli. V tuto noc si také muslimové připomínají své zesnulé předky a modlí se za ně. Ne všichni se však odpuštění dočkají - speciálně ne ti, v jejichž srdcích panuje nenávist nebo ti, kteří konají skutky v rozporu s islámskou vírou.

Během noci města ožívají, lidé zapalují svíčky a dělají ohňostroje, aby rozzářili noční oblohu. Mnozí většinou zůstávají vzhůru až do rána, poněvadž navštěvují mešity, kde se konají vzdělávací přednášky, recituje se Korán a modlí se za odpuštění všech dosavadních hříchů. Rodiny, které v uplynulém roce ztratily některého ze svých členů, dostávají od svých přátel cukrovinky. Lidé také obdarovávají chudé a své sousedy.⁶⁰

4.3.7 Lajlat al-qadr

Lajlat al-qadr neboli noc Úradku či předurčení se slaví 27. ramadánu a řadí se mezi další z pěti svatých nocí islámu. V tento den si islámský svět připomíná první zjevení Koránu Muhammadovi. Pro muslimy je noc Úradku nejdůležitější událostí v celé historii a jak praví Korán, tato noc je lepší než tisíc měsíců a během této noci sestupují andělé na zem.⁶¹

Jelikož se tento svátek slaví v postním měsíci ramadánu, valná většina muslimů až do západu slunce nejí, nepije, nepraktikuje sexuální styk a nepije alkohol. Muslimové také v tento den prosí Boha o odpuštění všech hříchů a věří, že jejich prosby budou právě v tuto magickou noc vyslyšeny. Tento svátek je oslavován všemi velmi podobně: muslimové buďto tráví hodiny přeříkáváním modliteb, nebo čtou či poslouchají recitace Koránu, někteří, plni emocí, sedí s rukama zdviženýma k obloze a oslavují svou víru. Podobně jako během noci prominutí jsou někteří muslimové přesvědčeni, že právě v tuto noc Bůh

⁶⁰ Lailat al Bara'ah: Muslims pray through the Night of Forgiveness. *Religious holidays & festivals* [online]. 2013 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.readthespirit.com/religious-holidays-festivals/lailat-al-baraah-muslims-pray-through-the-night-of-forgiveness/>

⁶¹ KIRSTE, R., SCHULTZE H., TWORUSCHKA U. *Svátky světových náboženství*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 72,73.

odhaluje jejich osudy na celý následující rok. Po zbylých deset dní měsíce ramadánu pak vynakládají veškeré úsilí na četbu Koránu a návštěvu mešit.⁶²

4.3.8 'Íd al-adhá

'Íd al-adhá neboli svátek oběti je považován za nejvyšší islámský svátek, který trvá tři až čtyři dny. Tento svátek ukončuje ve svém desátém dni měsíce dhú'l-hidždža pouť do Mekky (viz hadždž jako jeden z pilířů islámu) a slaví ho jak muslimové po celém světě, tak ti, kteří zrovna pouť konají. Je důkazem naprosté odevzdanosti lidí Bohu, a proto se mu přikládá velký stupeň důležitosti.⁶³

Tento svátek je založen na vyprávění zachyceném v Koránu, je však možné jej nalézt i v Bibli. Bůh v něm vyzývá Ibrahima, aby obětoval svého syna Ismaíla jako důkaz své poslušnosti a oddanosti. Než k tomu však stihne dojít, Bůh se dítěte jako oběti zřekne a místo něj obětuje ovci, kterou zahlédne v křoví. Právě ovce se poté stala symbolem tohoto svátku, a tak rodiny, které si to mohou finančně dovolit, kupují o tento svátek ovci či jiné zvíře, například krávu nebo kozu, které později obětují a zkonzumují a část z něj darují příbuzným a chudým. Oslavy pak vrcholí společnou rodinnou hostinou, na které se podává pilav (jídlo, jehož základem je rýže), zelenina, salát a jablečný zákusek. Mimo jiné muslimové tradičně navštěvují mešity, naslouchají recitacím Koránu a obdarovávají chudé – jak v podobě darů, tak v podobě finančních příspěvků. Ti zámožnější věnují až 10% z celoročního příjmu na charitu či na jiná zařízení. Také se v tento den muslimové většinou strojí do nového oblečení, ženy si malují na těla hennou a nosí mnoho šperků. Banky, školy a úřady jsou po celou dobu trvání svátku zavřené.⁶⁴

⁶² Laylat al-Qadr (Night of Destiny). *Timeanddate.com* [online]. [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <http://www.timeanddate.com/holidays/muslim/laylat-al-qadr>

⁶³ ESPOSITO, John L. *What everyone needs to know about Islam*. New York: Oxford University Press, 2002, s. 34

⁶⁴ KIRSTE, R., SCHULTZE H., TWORUSCHKA U. *Svátky světových náboženství*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 73, 74.

4.3.9 ʿĪd al-ghadír Hum

Šíitský svátek slavený takéž v měsíci dhú'l-hidždža, konkrétně osmnáctého dne. Podle tradice měl v tento den u jezera Ghadír Khumm, nacházejícího se mezi Medínou a Mekkou, Muhammad jmenovat svého zetě Alího nástupcem a prvním imámem. Stalo se tak když se za doprovodu zhruba statisíce společníků vracel ze své poslední hadždže z Mekky do Medíny.⁶⁵ Šíité po celém světě si tuto událost připomínají zvýšenou zbožností – navštěvují mešity, napodobují akt jmenování Alího imámem či pořádají různé sešlosti. V každé zemi jsou oslavy tohoto svátku spojeny s individuálními zvyky a tradicemi.⁶⁶

⁶⁵ Eid-E-Ghadeer. *Islamic occasions: Truth wisdom & justice* [online]. 2015 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: <http://www.ezsoftech.com/islamic/ghadir.asp>

⁶⁶ Press TV. Muslim world celebrates Eid al-Ghadeer. *YouTube* [online]. 2012 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=6KyY_hkCgiU

5 Ramadán

Ramadán je islámský postní měsíc a devátý měsíc islámského kalendáře, během kterého se Muhammadovi dostalo prvního božího poselství. Měsíc ramadán následuje po měsíci ša'bán a začíná „nocí spatření“ v okamžiku, kdy se po novu na obloze objeví srpek měsíce. Pro muslimy touto dobou začíná třicetidenní půst, který byl Muhammadem zaveden na jaře v roce 624 n. l. Začátek půstu se většinou v muslimské společnosti ohlašuje ranou z děla, rozhlasem, dnes běžněji televizí či prostřednictvím internetu.⁶⁷ Půst tvoří jeden z pěti pilířů islámu a pro valnou většinu muslimského obyvatelstva znamená čas zvýšené zbožnosti, duchovní a spirituální očisty, ale i odříkání a překonávání sebe sama. Samotné slovo ramadán je pravděpodobně odvozeno z arabského slova „ramad“ znamenající hořet. Podle jedné teorie tento název vznikl, protože byl půst praktikován v horkém a suchém létě za nepřítomnosti deště, další teorie hlásá, že půstem shoří všechny naše hříchy.⁶⁸

Povinnost účastnit se půstu je uložena všem lidem, kteří jsou duševně i fyzicky zdraví. Islámské obyvatelstvo se většinou začíná postit kolem desátého roku života. Naopak pro některé skupiny lidí platí úplné osvobození od půstu:

- Staří a smrtelně nemocní lidé – tato skupina lidí si půst následně nemůže nahradit, a proto dávají na místo toho potravu chudým lidem. Pro ty, co nejsou vážně nemocní, platí, že si půst musí nahradit, až budou zdraví.
- Menstrující, kojící ženy či ženy v šestinedělí – během menstruace se ženy nepostí, po jejím skončení se omyjí a mohou se začít postit. Dny zameškané kvůli menstruaci si musí nahradit.
- Lidé na cestách – pro tyto lidi je na uvážení, zdali se během své cesty postí nebo nikoliv. Pokud by se vystavovali přílišnému tlaku na organismus, je doporučeno půst vynechat.
- Ti, kdo vykonávají těžkou fyzickou aktivitu či vojáci ve válce – těm je doporučeno se postit, až budou silnější. Podobně jako u starších lidí i zde platí, že by jako náhradu měli poskytnout po celý měsíc dostatek potravy jednomu chudému člověku či mu poskytnout almužnu v odpovídající výši.

⁶⁷ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2003, s. 107.

⁶⁸ HASAN, A. The Meaning of the Word Ramadan. *Muslim matters* [online]. 2012 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <http://muslimmatters.org/2012/07/22/the-meaning-of-the-word-rama%E1%B8%8Dan/>

Jsou i tací lidé, kteří půst přeruší bezdůvodně – jako kompenzaci si zanedbané dny musí nahradit a ještě by měli vykonat nějaký dobrý skutek. Muslimové tyto dny berou jako jakýsi dluh, který mohou splatit buďto celý najednou, nebo tzv. po splátkách. Náhrada je možná kdykoliv v době do dalšího ramadánu nebo i po něm.⁶⁹

Pro muslimy je ramadán nejdůležitějším měsícem v roce, neboť v něm, jak již bylo řečeno, byl Muhammadovi zjeven Korán. Během tohoto měsíce hraje důležitou roli stránka etická: lidé by se měli zaměřit na konání dobrých skutků, měli by si dávat najevo lásku, měli by být klidní, mírumilovní a neměli by lhát, pomlouvat, podvádět a urážet ostatní. V těchto dnech by měl v jejich společenství vládnout mír a jejich srdce by měla být prostoupena dobrem a náboženstvím. Velký důraz je také kladen na propojení člověka s Bohem. Během všech modliteb muslimové recitují, poslouchají a učí se nazpaměť Korán a nadšeně uctívají Alláha.⁷⁰

Během postního měsíce ramadánu je muslim povinen se od východu do západu slunce postit – musí se zdržet všeho jídla, pití, alkoholu a vůbec všeho, co se dá polknout, kouření, pohlavního styku, dokonce i parfémování. V těchto dnech dochází k rozvoji osobnosti jak po zdravotní, tak po mravní stránce. Jelikož je ramadán založen na hladovění, měli by si prostřednictvím něj muslimové lépe dokázat představit, jak jsou na tom chudí. Půst začíná přesně od té doby, kdy od sebe lze bezpečně poznat černou a bílou nit a k jeho přerušení dochází ihned po západu slunce.⁷¹

5.1 Níja

Na počátku každého postního dne anebo globálně, ještě než celý ramadán začne, musí všichni věřící vyslovit tzv. zbožné předsevzetí neboli úmysl (níja). Toto předsevzetí má zaručit, že všechny akty, které věřící během ramadánu vykoná, budou smysluplné a konané z vlastní vůle a nestanou se z nich jen mechanicky prováděné úkoly. Níja se

⁶⁹ KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2003, s. 107, 108.

⁷⁰ Abd As-Sattár Fathallah Sa'íd a. Postní měsíc Ramadán. *Islamweb* [online]. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://www.islamweb.cz/clanky/clanek.php?id=58>

⁷¹ BAHBOUH, CH., FLEISSIG, J., RACZYŃSKI, R. *Encyklopedie islámu*. Brandýs nad Labem: Dar Ibn Rushd, 2008, s. 244.

nevyslovuje jen během postního měsíce, ale je podmínkou pro právní platnost mnoha dalších náboženských úkonů.⁷²

5.2 Modlitby

Muslimové konají během ramadánu celkem pět modliteb, které jsou jinak ustálené i mimo postní měsíc. Speciálně během ramadánu jsou pro muslimy velmi důležité dvě modlitby: fajr a maghrib. Výjimkou je však modlitba šestá, která je dobrovolná a muslimové ji konají jen o ramadánu.

Fadžr nebo také fajr je jedna z pěti každodenních modliteb, které muslim vykonává. Během ramadánu se běžně stává, že mešity vytisknou jakýsi harmonogram pro každý den půstu, v němž jsou časy západu a východu slunce na každý den půstu a s tím související časy ranní modlitby (fajr) a modlitby při západu slunce (maghrib). Modlitba fajr se provádí v čase od počátku skutečného svítání do začátku stoupání slunce. Muslimové by měli stihnout sníst svůj sahur (viz kapitola níže) ještě předtím, než ranní modlitba začne, neboť začátek modlitby znamená také začátek půstu. Modlitbu je možné provádět kdekoliv, ale speciálně pro tuto ranní modlitbu je běžné, že ji muslimové konají společně v mešitách.⁷³

Maghrib je další modlitbou, která hraje v období ramadánu důležitou roli. Je prováděna během stmívání, od západu slunce do setmění, což značí, že muslimové mohou v tuto chvíli přerušit svůj půst a najíst se. Jelikož jsou po celém dni vyhladovělí, provádějí většinou tuto modlitbu u společného stolu, kde mají již připravené jídlo a ihned po jejím dokončení začínají jíst a pít.

Mezi další modlitby patří modlitba konaná v poledne (zuhr), odpoledne v době před večerem (asr) a modlitba noční, připadající na čas, kdy je úplná tma a trvá do poloviny noci (isha). Muslimové se snaží tyto časy modliteb dodržovat, protože věří, že jedině tak jim Alláh odpustí špatné skutky.⁷⁴

Mezi již zmíněné výjimky patří modlitba šestá, nesoucí název tarawih. Je prováděna speciálně v měsíci ramadánu a je nikoliv povinná, ale dobrovolná. Trvá nejdéle ze všech

⁷² POTMĚŠIL, J. *Šarīʿa: úvod do islámského práva*. Praha: Grada, 2012, s. 117, 118.

⁷³ The Fast of Ramadan. *Islam religion* [online]. [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: <http://www.islamreligion.com/lessons/Fasting-Lesson-for-New-Muslims.htm>

⁷⁴ Povinná modlitba - Salát. *Islámská výzva* [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://islamskavyzva.com/islam-wiki/povinna-modlitba-salat/>

modliteb, protože je při ní doporučeno recitovat celý Korán, samozřejmě po částech, kdy na každý den připadá jen určitý úryvek. Muslimové ji konají buďto doma anebo v mešitách vždy v nočních hodinách po modlitbě isha.⁷⁵

5.3 Stravování muslimů

Nejprve bych ráda osvětlila, jakým způsobem se muslimové stravují mimo postní měsíc, protože jako mnoho dalších aspektů, i forma stravování se liší od způsobu, na který jsme zvyklí my.

Většina světových náboženství předepisuje, co mohou věřící jíst a co ne. Tato nařízení bývají zpravidla obsažena v posvátných textech, v případě islámu v Koránu. Některé stravovací praktiky se opírají o židovské zvyky, ze kterých pravděpodobně Prorok Muhammad vycházel. Islám klade na výživu velký důraz, neboť muslimové věří, že správné stravování napomůže člověku ke zdravému srdci a čisté mysli. V islámu existuje tzv. koncept povoleného a zakázaného, neboli halál a harám. Tento koncept se aplikuje nejen na jídlo, ale i na ostatní aspekty, které tvoří celistvý způsob života, jako například otázka manželství, pohled na ženy aj. Výčet těchto aspektů a jejich pravidel je obsažen v Koránu a sunně.⁷⁶

5.3.1 Halál

Pojmem halál se rozumí takové potraviny, které nejsou islámským právem zakázány. Těmito potravinami může být cokoliv, co muslimové považují za dobré a čisté. Jako příklad lze uvést mléko od krav, ovcí, koz a velbloudů, med, zelenina, ovoce, luštěniny, oříšky, obiloviny atd.⁷⁷ Na rozdíl od židovství, které má jinak velmi podobná pravidla co se stravovacích návyků týče, muslimové považují za povolené všechny mořské živočichy,

⁷⁵ PHILIPS, Bilál. Modlitba Taráwih (noční modlitba) & I'tikáf. *Islám Cz* [online]. 2011 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.islamcz.cz/content/modlitba-tarawih-nocni-modlitba-itikaf>

⁷⁶ DENNY, F. M. *Islám a muslimská obec*. Praha: Prostor, 1999, s. 138.

⁷⁷ Jak život v nemuslimské zemi ovlivňuje tradiční islámské stolování? *Hospodářská a kulturní studia* [online]. 2015 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=tradicni_stolovani_muslimu

kteří nedokážou přežít na souši, například velryby. Obojživelníci jsou však už považováni za zakázané.⁷⁸

5.3.2 Harám

Harám je opakem věcí povolených. Za takové věci považují muslimové vše, co je pro ně nečisté, a tudíž škodlivé. Korán muslimům striktně zakazuje pít alkohol (i jako součást aromat či pokrmů) a jíst vepřové maso. Nesmí se také požit krev, zdechliny nebo pošlá zvířata obětovaná polyteistickým bohům. Aby bylo vůbec maso požitelné, je třeba dodržet hned několik pravidel: zvíře musí být obětováno ve jménu Alláha a musí být podříznuto muslimem, dále je třeba mu proříznout všechny cévy tak, aby se zajistilo, že z něj vyteče všechna krev. Tímto způsobem se z masa stává halál. Hmyz a zvířata se špičáky a ptáci s pařáty považují někteří muslimové také za harám, nicméně někteří znalci řadí tyto jmenované do skupiny makrúh, znamenající „odporné“, avšak ne harám. V případě, že se dotýčný vyskytne v ohrožení života, je mu dovoleno požit i harám potraviny.⁷⁹

5.4 Stravování během ramadánu

5.4.1 Sahur

Každý muslim, který se rozhodne dodržovat půst, většinou vstává brzy před východem slunce, aby se pořádně nasnídal a udělal si tak „zásobu“ na celý nadcházející den. Ještě než vysvitne slunce, chodí ulicemi muži a za doprovodu bubnů zpívají, aby ohlásili čas brzké snídaně. Tato „předúsvitová“ snídaně je označována názvem sahur a každý se při ní do sebe snaží dostat co nejvíce jídla a vody, aby měl pak dostatek sil po celý zbytek dne.⁸⁰

Sahur by mělo být jídlo vydatné a rozhodně by nemělo být příliš těžké či slané, aby po něm člověk neměl brzy žízeň. Obecně by se dalo říci, že mezi doporučené potraviny patří čerstvé ovoce a zelenina, které člověku dodají vlákninu, jsou bohatým zdrojem

⁷⁸ DENNY, F. M. *Islám a muslimská obec*. Praha: Prostor, 1999, s. 139.

⁷⁹ DENNY, F. M. *Islám a muslimská obec*. Praha: Prostor, 1999, s. 139.

⁸⁰ URBIŠOVÁ, J. Ramadán a běžný den muslima. *Česká televize: ČT24* [online]. 2010 [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/blogy/1317589-ramadan-a-bezny-den-muslima>

vitamínů a vyvolají pocit sytosti na delší dobu. Dále pak rýže či tmavé pečivo, které dodají energii a v neposlední řadě i maso jako zdroj proteinů. V každé zemi se strava samozřejmě nepatrně liší, tudíž pokrmy nelze přímo specifikovat. Specifikovat však jdou metody, kterými by se jídlo mělo připravovat. Především je kladen důraz na to, aby lidé své pokrmy nesmažili a nepoužívali přemíru oleje a naopak raději pekli či vařili.⁸¹

5.4.2 Iftár

Čas západu slunce je směrodatný pro započetí jídla, neboli iftár. Rodiny se většinou, spolu s příbuznými a přáteli, scházejí doma či v restauracích a společně hodují. První, co by měl muslim ihned po západu slunce udělat, je sníst tři datle, zapít je vodou nebo mlékem a poté zarecitovat tuto modlitbu: „Ó Bože, pro Tebe se postíme a teď přerušujeme půst jídlem, které jsi nám poskytl.“⁸² Datle doporučoval Prorok z toho důvodu, že jsou lehce stravitelné a vyvolávají pocit sytosti díky velkému obsahu vlákniny, což by mělo hladovějícího odradit od následného přejídání se. Také obsahují přírodní cukr, takže rychle dodají energii a snadněji nastartují žaludek po celém dni neaktivity.⁸³ Poté následuje další bohatá strava. Mělo by se začínat předkrmem či polévkou, pokračuje se hlavním chodem, který by měl být doplněn ovocem jako zdrojem vitamínů a většina muslimů si dopřává i nějaký zákusek v podobě dortu či jiné sladkosti. Nesmí se opomenout na průběžné doplňování tekutin, o které tělo muslima během dne přišlo vylučováním potu a moči. Podobně jako na sahur, i na iftár by se doporučené potraviny daly zobecnit především na ovoce a zeleninu, rýži a její alternativy a maso.

Po iftáru mohou muslimové jíst nepřetržitě až do svítání, nicméně se doporučuje, aby si dopřáli lehčí jídlo po modlitbě tarawih. V tomto období je také důležitý dostatek spánku, neboť je třeba, aby načerpali dostatek energie na každý následující den. Není však vhodné, aby byli vzhůru celou noc a následně prospali celý postní den.

⁸¹ CHUMARI, A. Diet and Nutrition: Ramadan Fasting: What to Eat During Iftar and Suhoor. *Health xchange*[online]. [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: <http://www.healthxchange.com.sg/healthyliving/DietandNutrition/Pages/Ramadan-Fasting-What-to-Eat-During-Iftar-and-Suhoor.aspx>

⁸² ‘ABD AL-‘ĀTĪ, H. *Zaostřeno na islám*. Praha: Ústředí muslimských obcí, 2010, s. 107

⁸³ The significance of eating dates during Ramadan.. *Sunni forum* [online]. Pakistan, 2010 [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://sunniforum.net/showthread.php?t=10612>

I když je tělo po celém dni hladovění zesláblé, je nutné si uvědomit, že si vystačí s málem a rozhodně během dne netrpí. Zásoby energie má jedinec v tuku a i když se mu může zdát, že je na pokraji sil, neublíží mu to a za cenu ráje to muslimovi rozhodně stojí.⁸⁴

5.5 Společnost a ramadán

Jelikož ramadán v posledních letech připadal a stále připadá na letní měsíce, kdy jsou dny poměrně dlouhé, stává se tento měsíc pro muslimy opravdovou zkouškou jejich víry. Pro ilustraci: v roce 2010 začínal cca v polovině srpna, letos, tedy v roce 2016, jeho začátek připadá na začátek června a v roce 2020 bude začínat koncem dubna.⁸⁵ V tom „nejhorším“ případě může tedy den trvat až šestnáct hodin, přičemž v zimních měsících třeba jen devět.

Samotné přípravy na ramadán se nesou v duchu velkých nákupů a příprav na jeho bujaré oslavy. Někteří cítí povinnost uklidit před započítím půstu své domovy, není to však podmínkou.⁸⁶ Mnozí také chtějí před začátkem ramadánu načerpat psychické a fyzické síly, a proto se se svými rodinami vydávají na dovolené s tzv. „all inclusive“ programem, které jim umožňují neomezenou konzumaci jídla a pití a kde si tak užívají volného času.

Ramadánu se přizpůsobuje celá islámská společnost. Mnoho institucí, státních i soukromých, firem, restaurací či obchodů mívá upravenou pracovní dobu. Některé obchody mají pracovní dobu zkrácenou, některé jsou přes den zavřené, jiné se naopak zavírají v době večerních modliteb, aby mohli muslimové navštívit mešity. Potom obchody opět otevírají. Jelikož cestujících lidí se půst netýká, je dovoleno jíst na nádražích či letištích. Může se stát, že okna restaurací budou zakryta plachtami či novinami, aby strážníci neuváděli postící se muslimy do pokušení. Tato pravidla se však mohou lišit v závislosti na oblasti, tedy pokud se jedná o turistickou destinaci či nikoliv. Turistů se většinou ramadánová omezení nedotknou vůbec. Hotely a jiné rezorty fungují stejně jako během roku, a tak turisté mají šanci pocítit tuto atmosféru alespoň mimo hotelové

⁸⁴ VAHALA, M. Ramadán. *Islám* [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://islam.mypage.cz/menu/pust/ramadan>

⁸⁵ Ramadan starts in the United States. *Time and Date* [online]. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.timeanddate.com/holidays/us/ramadan-begins>

⁸⁶ Příprava na ramadán - domácnost. *Islám Cz* [online]. 2012 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.islamcz.cz/content/priprava-na-ramadan-domacnost>

komplexy. Ve výjimečných případech se mohou turisté setkat s omezeným podáváním alkoholu, ale tato situace není dnes příliš běžná. Mohou však narazit na neochotu personálu a horší dostupnost služeb, obzvláště pokud se tato situace vyskytne ke konci postního měsíce, kdy jsou muslimové vyčerpaní a podráždění.⁸⁷ Sama jsem měla tu možnost toto zažít na vlastní kůži, když jsem navštívila v rámci své letní dovolené Maroko. Muslimům se již schylovalo k západu slunce a nebyli ochotni nás vpustit do hotelové restaurace, ba vůbec obsloužit. Když jsme nahlédli dovnitř, viděli jsme stoly obložené jídlem a hostinu zhruba pro dvacet lidí, která však nebyla připravena pro hotelové hosty, nýbrž pro personál samotný. Bylo nám nezdvořilým způsobem řečeno, že musíme počkat, než dokončí svůj iftár. Takové chování však od hotelového personálu nebývá běžné, a tak jsme jej přisuzovali právě končícímu ramadánu.

Stejně tak jako se během ramadánu očekává jisté chování od muslimů, i od turistů se očekává zvýšená ohleduplnost, zejména přes den. Turisté by neměli na veřejnosti používat hanlivá slova a nadávky a respektovat tak duchovní aspekt ramadánu. Také by měli mít pochopení pro hladovějící a unavené lidi a být trpělivější. Během ramadánu by mělo být bráno na zřetel, že muslimové žijí především v noci, a počítat tedy s větším hlukem ve večerních hodinách. Co se fyzická týče, je v době ramadánu nevhodné jíst a pít na veřejnosti, kouřit, žvýkat či požívat alkohol (toto se netýká hotelových komplexů). Zvýšenou pozornost by měly obracet ženy k oblékání a na veřejnosti si zahalovat ramena a dekolt a nosit kalhoty či sukně pod kolena, aby nepůsobily vyzývavě a zbytečně tak na sebe neupozorňovaly. Páry by se měly vyhnout nadměrnému projevování vzájemné náklonnosti v přítomnosti postících se lidí. Všechna tato doporučení však nejsou nezbytně povinná, jsou jen jakýmsi návodem, jak vyjádřit úctu muslimskému obyvatelstvu. Věřící bývají většinou tolerantní a neodsuzují lidi, kteří se rozhodnou půst nedržet, lze ale narazit na výjimky, které mohou nepostíci se lidmi opovrhovat.⁸⁸

Ačkoliv někteří lidé se návštěvě muslimské země v období ramadánu snaží úpěnlivě vyhnout, pobyt v takové zemi během ramadánu má nepochybně své výhody a osobité kouzlo. Lze se totiž blíže seznámit s muslimskou kulturou a večerní ramadánovou atmosférou. Centra měst bývají slavnostně vyzdobená a osvětlená a ulice jsou zaplaveny

⁸⁷ Ramadán turisty neodrazuje. Co by ale měli vědět? *Lidovky* [online]. 2012 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: http://cestovani.lidovky.cz/ramadan-turisty-neodrazuje-co-by-ale-meli-vedet-fro-aktuality.aspx?c=A120717_121812_aktuality_glu

⁸⁸ Travelling during Ramadan: A guide to travelling overseas during Ramadan. *GOV UK* [online]. 2013 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/guidance/travelling-during-ramadan>

místními obyvateli, kteří po celodenním odříkání vyrazí na nákupy a na společné večere s rodinami. Je však pravdou, že tuto atmosféru může turista zažít zejména večer a v noci, neboť přes den není pro muslimy příliš běžné pohybovat se na veřejnosti. Většina se raději, zejména v letních měsících, snaží pobytu venku vyhnout a přečkat tak celý den v lépe snesitelných podmínkách.

Ramadánem většinou žije celá islámská společnost. Ačkoliv podle Muhammada má být tento měsíc zasvěcen modlitbám a zvýšenému zájmu o Korán, v posledních letech byl však tento významný svátek ve velké míře zasažen komercí, nákupy, jídlem a televizí. Lidé během něj více nakupují, což se odráží také na marketingu. Ceny před ramadánem a v jeho průběhu nepatrně stoupají, neboť obchodníci jsou si plně vědomi toho, že lidé budou nakupovat v každém případě. Vzdává například spotřeba masa, zeleniny nebo sladkostí. V obchodních centrech jsou také různé ramadánové výprodeje a akce, lidé si dávají dary a rozesílají pohlednice. Některé domácnosti také rozsvěcují v oknech barevné svíčky, což může do jisté míry připomínat křesťanské Vánoce.⁸⁹ I televizní vysílání je běžně přizpůsobeno ramadánu a televize vysílají tzv. ramadánový program. Jeho součástí jsou mj. speciální seriály týkající se informací o ramadánu, správném stravování, ale také v jeho rámci televize vysílá znamení o východu a západu slunce. I v řadě nemuslimských zemí se o ramadánu vysílá celodenní program pro muslimy.⁹⁰

Za zmínku stojí také fakt, že ramadán není jen časem, kdy lidé utrácejí za sebe a za své potřeby, ale také v tomto období obdarovávají chudé. K běžným povinnostem muslima patří již zmíněný zakát, tedy almužna, kterou odvádí každý muslim jako jakousi náboženskou daň. Muslimové tuto daň platí během roku a také přímo v měsíci ramadánu, konkrétně na jeho samém konci, protože věří, že v tuto dobu má jejich dar dvojnásobnou váhu a že Alláh je za jejich štědrost odmění.⁹¹ Běžně se zakátem rozumí jistá peněžní částka nebo například potraviny. Existují různé instituce, které zakát vybírají, ale lze jej

⁸⁹ VODIČKA, M. Muslimové a ramadán: zajatci půstu, obžerství a komerce. *Cestování* [online]. 2006 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: http://cestovani.idnes.cz/muslimove-a-ramadan-zajatci-pustu-obzerstvi-a-komerce-ppp/kolem-sveta.aspx?c=A061023_150223_igsvet_tom

⁹⁰ POKORNÝ, P. Ramadán dorazil do Evropy. *Euro E15* [online]. 2009 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://euro.e15.cz/ramadan-dorazil-do-evropy-823591>

⁹¹ SAKR, A. *Zakat: Frequently asked questions about Zakat* [online]. [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.soundvision.com/article/frequently-asked-questions-about-zakat>

předat přímo chudým, což větší část muslimů upřednostňuje. Ve většině měst jsou také pro chudé a pro žebračky vyhrazena speciální místa, kde se mohou zdarma najíst.⁹²

5.6 Rodina a rodinné slavení

„Rodina je lidská společenská skupina, jejíž členové jsou svázáni pokrevními anebo příbuzenskými pouty.“⁹³ Tato pouta představují určitá práva a povinnosti mezi jejími členy a současně závazky spojené s jejím rozvíjením, zaopatřením a poskytováním bezpečí.

Rodina společně s manželstvím tvoří v islámu jednu ze základních hodnot a je základním prvkem islámské obce neboli ummy. Vztah mezi mužem a ženou by měl být založený na lásce a pochopení, trpělivosti a dobré vůli. Mezi povinnosti muže patří chovat se ke své ženě slušně a s láskou a zaopatřovat ji, povinností ženy je starat se o manžela a děti a udržovat manželství v harmonii a rozvíjet jej. Mnohoženství je povoleno jen pod podmínkou, že je muž bude schopen uživit a bude k nim spravedlivý. Stejně jako v manželství, i ve vztahu rodiče a dítěte existují určité závazky. Rodiče jsou za své dítě zodpovědní, snaží se jej správně vychovat a poskytnout mu plnohodnotné vzdělání a optimální péči. Na oplátku rodiče od svých potomků mohou očekávat projevy úcty a poslušnost. V případě nemohoucnosti rodičů jsou děti povinné rodičům poskytnout podporu a výživu.

Do islámské rodiny lze svým způsobem zahrnout i služebnictvo, příbuzné a sousedy. Se služebnictvem by se mělo jednat jako s bratry, nikoli sobě podřízenými, protože i sloužící má právo na spravedlnost. Ke všem příbuzným by měl být člověk laskavý, a to i v případě, že oni jeho laskavost neopětují. V neposlední řadě stojí za zmínku, že i správné chování k sousedům může muslima přiblížit Bohu. Sousedovi by měl každý poskytnout jídlo, pokud je v nouzi, podat mu pomocnou ruku či půjčit peníze.⁹⁴

Zmíněné hodnoty lze pozorovat mj. také v průběhu ramadánu, který se vyznačuje právě konáním dobrých skutků, napomáhání nemocným a chudým či pohostinností. Je to také čas, kdy se rodiny většinou scházejí více než v průběhu roku a ztracený čas si tak

⁹² Ramadán turisty neodrazuje. Co by ale měli vědět? *Lidovky* [online]. 2012 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: http://cestovani.lidovky.cz/ramadan-turisty-neodrazuje-co-by-ale-meli-vedet-fro-aktuality.aspx?c=A120717_121812_aktuality_glu

⁹³ ‘ABD AL-‘ĀTĪ, Ĥ. *Zaostřeno na islám*. Praha: Ústředí muslimských obcí, 2010, s. 122.

⁹⁴ ‘ABD AL-‘ĀTĪ, Ĥ. *Zaostřeno na islám*. Praha: Ústředí muslimských obcí, 2010, s. 122 - 129.

vynahrazují. Ačkoliv přes den má každý své povinnosti, večer se všichni, včetně sousedů, příbuzných a známých schází u iftáru – doma či venku a společně diskutují. Chodí také společně do mešit na modlitbu tarawih, recitují Korán a učí se ho z paměti. Velice běžnou a jednou z hlavních aktivit je také společné sledování televize, zejména ramadánových programů.

5.7 Vliv ramadánu na psychický a fyzický stav člověka

Třicetidenní půst se nepochybně na člověku odráží. Důležitou roli hraje jak aspekt psychický, tak fyzický. Pokud bych začala tím fyzickým, lze říci, že ve světě neexistuje jednotný názor na to, zdali je půst vyloženě zdraví prospěšný či naopak škodí. Mezi pozitivní účinky můžeme řadit například fakt, že půst podporuje zdravý spánek, zejména u starších lidí, dále pomáhá překonávat závislosti, ať už na kouření či na čokoládě, což posiluje osobnost jak z fyzické, tak psychické stránky. Funguje také jako prevence kardiovaskulárních onemocnění, neboť snižuje podíl tuku v lidském těle. V neposlední řadě lze díky půstu dosáhnout úbytku na váze, protože přes den si tělo bere energii převážně z tuků. Poslední dva zmíněné efekty platí ovšem jen v případě, že věřící dodržují zásady zdravého stravování a po večerech se nepřejídají.⁹⁵

Do negativních účinků se zajisté řadí nedostatek energie způsobený nedostatkem jídla a pití v parných dnech a s ním spojená následná dehydratace. Dalším možným dopadem hladovění jsou bolesti hlavy, kterým se však dá z části předejít – dostatkem jídla a vody před započítím půstu a chráněním se před přímým sluncem. Nemocní lidé, a tedy i lidé trpící cukrovkou jsou od půstu osvobozeni, jelikož jim hrozí výskyt hypoglykémie či hyperglykémie. Nedostatečný přísun inzulínu by jim mohl způsobit vážné problémy.

Neméně důležitou roli hraje také psychická stránka. Pokud si člověk uvědomí, že ramadán je měsícem vyznačujícím se lidskou štedrostí, zvýšenou zbožností, sebekontrolou a časem, kdy se lidé setkávají a pomáhají chudým a nemocným, v jejich mysli by měl panovat klid a vyrovnanost.⁹⁶ Avšak někteří muslimové to nedokážou. Hladovění má pak

⁹⁵ ADIB, R. HEALTHY LIVING: Top 4 incredible health benefits of fasting in Ramadan. *Al Arabiya English* [online]. 2014 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://english.alarabiya.net/en/lifestyle/healthy-living/2014/07/08/Top-4-incredible-health-benefits-of-fasting-in-Ramadan.html>

⁹⁶ Fasting: health risks. *NHS choices* [online]. 2014 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.nhs.uk/Livewell/Healthynamadan/Pages/fastinghealthrisks.aspx>

negativní účinek na jejich psychický stav, který se projevuje zvýšenou agresí, podrážděností a neschopností koncentrovat své myšlenky jinam než k hladovějícímu tělu. Závisí pak na každém muslimovi, jakým stylem ramadán pojme.

5.8 Svátek ukončení půstu/ 'Íd al-fitr

Poté, co skončí měsíční půst, nastává pro muslimy velmi oblíbený, třídní svátek 'Íd al-fitr. Připadá na 1. šawwálu a jeho prostřednictvím muslimové děkují Alláhovi, že jim umožnil dokončit půst a prominul jim všechny přestupky. V původním překladu tento svátek nesl název „děkovný svátek“, dnes je spojován především se sladkostmi, kterými se muslimové navzájem obdarovávají. Pro mnohé je tento svátek oslavou jídla a vůbec všeho, čeho se během předešlého měsíce museli vzdát. Právě při této příležitosti musí muslimové darovat zakát, pokud tak již neučinili na konci ramadánu. Oslavy tohoto svátku bývají započaty brzkou ranní modlitbou celé obce v tamních mešitách či otevřených prostorech, na kterou mnozí nosí oblečení pořízené speciálně pro tuto událost. Poté se lidé chodí navštěvovat, pořádají velké hostiny a dávají dárky v podobě cukrovinek, především tedy dětem.⁹⁷ Během těchto tří dnů také většinou navštěvují hroby zesnulých členů rodiny, připomínají si jejich památku a modlí se za ně. Ve většině muslimských zemí připadá na tyto tři dny oficiální volno.⁹⁸

⁹⁷ KIRSTE, R., SCHULTZE H., TWORUSCHKA U. *Svátky světových náboženství*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 73.

⁹⁸ ALI, A. Eid-ul-Fitr: Five things you probably didn't know about the festival that sees the end of Ramadan for Muslims. *Independent* [online]. 2015 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/eid-ul-fitr-live-five-things-you-probably-didnt-know-about-the-festival-that-sees-the-end-of-ramadan-10396296.html>

6 Praktická část

6.1 Metodologie výzkumu

Jak jsem již nastínila v úvodu, cílem mé bakalářské práce bude porovnat, v jaké míře se odchyluje praktická aplikace víry (v tomto případě svátku ramadánu) od teoretického výkladu a učení Koránu, tj. zjistit, ve kterých případech se mladí muslimové přímo řídí doporučeními Koránu a kdy naopak pravidla pŕstu porušují.

6.1.1 Kvalitativní výzkum

Jako výzkumnou strategii jsem zvolila kvalitativní výzkum. Důvodem, proč jsem takto zvolila je fakt, že tento typ výzkumu je považován za pružný typ výzkumu, neboť výzkumníkovi umožňuje přizpůsobovat otázky a celý výzkumný plán jeho průběhu. Cílem badatele je posbírat data, ta následně zanalyzovat a podle výsledků se rozhodnout, zdali tento proces opakovat nebo zdali jsou získané informace dostatečné pro následnou interpretaci.

Existuje nespočetně mnoho názorů a teorií o tom, jak definovat kvalitativní výzkum. Glaser a Corbinová jej definují jako „jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických metod nebo jiných způsobů kvantifikace.“⁹⁹

Jejich oponenti, jako například metodolog Creswell, poukazují na fakt, že kvalitativní výzkum není význačný pouze díky absenci čísel: „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“¹⁰⁰

Mezi přednosti tohoto typu výzkumu patří například fakt, že badatel získává podrobný vhled do zkoumané problematiky, zkoumá jej v přirozeném prostředí a dobře reaguje na situace, které nastanou. Oproti tomu existují i jisté nevýhody: výsledky mohou

⁹⁹ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 50.

¹⁰⁰ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 50.

být subjektivně zabarveny preferencemi badatele a nemusí být vždy zobecnitelné na celou populaci nebo do jiného prostředí, samotný sběr a analýza dat pak bývá časově náročný.¹⁰¹

6.1.2 Polostrukturovaný rozhovor

Jako metodu sběru dat jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor. Ten spočívá v předem připraveném schématu otázek, ke kterým se respondenti vyjadřují. Struktura není dána tak pevně, jako například u strukturovaného rozhovoru - během interview je možné pořadí otázek měnit podle momentální potřeby či se ujistit, zdali bylo tématu porozuměno a nechat si jej případně ještě jednou vysvětlit. Takto položené otázky může badatel ještě doplnit o drobná, doplňující témata, která vyhodnotí jako relevantní ke zvolenému tématu.¹⁰²

Během přípravy na interview jsem se zaměřila na dva okruhy: představení respondentů a samotný ramadán, v rámci nějž mi dále vyvstalo několik dalších okruhů témat, ke kterým jsem směřovala konkrétní otázky. Odpovědi na tyto otázky mi následně umožnily porovnat získaná data a teoretické podklady, ze kterých jsem vycházela. Okruhy jsou následující:

1. Představení respondentů
2. Ramadán
 - a) O ramadánu obecně
 - b) Modlitby během ramadánu
 - c) Stravovací návyky
 - d) Ramadán a společnost
 - e) Rodinné slavení ramadánu
 - f) Vliv půstu na psychický a fyzický stav člověka

Oba rozhovory byly vzhledem k rozsahu tématu rozděleny na dvě části. Obě části trvaly v průměru hodinu až hodinu a půl a byly se svolením respondentů nahrávány na diktafon. Jelikož rozhovory s prvním respondentem probíhaly telefonicky přes skype, osobní setkání jsem uskutečnila jen s druhým respondentem. Prostor, jako jeden z klíčových faktorů při uskutečňování rozhovoru, bylo neutrální a bylo vybíráno přímo

¹⁰¹ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 49-52

¹⁰² MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006, s. 159-160.

druhým respondentem (knihovna). Během rozhovorů jsem si dělala poznámky do předem připraveného archu s otázkami, který přikládám do příloh. Oba respondenti uvedli svá jména a souhlasili s jejich zveřejněním v mé práci. Pro zachování autenticity zanechávám úryvky z rozhovorů v původním znění, úryvky z rozhovorů v angličtině jsem se snažila přeložit co nejpřesněji.

6.1.3 Výběr respondentů

Při výběru respondentů bylo mým cílem vyzpovídat dva muslimy – jednoho žijícího v České republice, druhého žijícího v muslimské zemi. Tento výběr mi následně umožnil porovnat mezi tím, jak se liší slavení ramadánu v muslimské zemi oproti jeho slavení v zemi, kde islámské obyvatelstvo tvoří jen početní menšinu. Oba své respondenty jsem předem seznámila se záměrem své práce a neměli s tím žádný problém. Oběma bylo v době výzkumu 23-24 let. Jelikož respondent č. 1 pochází z Istanbulu, byla jsem vázána pouze na komunikaci prostřednictvím internetu. Veškerá komunikace probíhala v anglickém jazyce. Občasnou překážkou v komunikaci byla jazyková bariéra respondenta, což ve mne chvílemi vyvolávalo pocit, že ačkoliv by toho chtěl sdělit mnohem více, jeho vyjadřovací schopnosti mu to nedovolily. V každém případě jsme vždy došli ke kompromisu a všechny otázky byly zodpovězeny. S respondentem č. 2 jsem si domlouvala osobní schůzky, z nichž první byla spíše informativního rázu (seznámení se s jeho hodnotami, upřesnění některých pojmů), a respondent si nepřál, abych ho nahrávala, přičemž druhá schůzka byla cíleně nahrávána na záznamník a respondent souhlasil s jejím uveřejněním. Mimo jiné jsem se také na něj obracela prostřednictvím sociálních sítí a kladla mu doplňující otázky.

6.1.4 Představení respondentů

Respondent č. 1 se jmenuje Oguzhan, ale nechává se oslovovat „Ozzy“. Ozzy je sunnitský muslim, je mu 23 let a pochází z Istanbulu. V současné době dokončuje v Turecku třetí ročník vysoké školy, obor podnikání a administrativa. Po získání bakalářského diplomu nastupuje na studium ve Velké Británii, které zakončí dalším bakalářským diplomem. Pochází z pětičlenné rodiny, má dva starší bratry ve věku 28 a 34

let. Všichni jsou také sunnitští muslimové. Oba jeho rodiče se živí jako krejčí a Ozzy v současné době nemá žádnou brigádu, jelikož dostává stipendium od turecké vlády.

Respondent č. 2 se jmenuje Ahmed. Ahmedovi je 24 let, pochází ze Súdánu, nicméně žije v České republice. Přistěhovali se sem s rodinou, když mu bylo pár měsíců. Hlavním důvodem stěhování byly pracovní a studijní možnosti, které se naskytly jeho otci. Po absolvování gymnázia Ahmed odešel studovat vysokou školu do Brna, kde dodnes žije. Jeho rodiče spolu s mladším bratrem (15) odešli v té samé době do Londýna, kde jeho otec získal pracovní nabídku – živí se jako radiodiagnostik. Se svou rodinou se tedy stýká zřídkakdy. Úspěšně dokončil bakalářský program v oblasti ekonomie a nyní je jedním ze zakladatelů vzdělávacího projektu MYND.cz. Při otázce, zdali je sunnitský nebo šíitský muslim, řekl, že ani jedno, že je prostě muslim a toto rozlišování neuznává.

6.2 Vlastní výzkum

Při zpracování získaných dat jsem se vždy nejdříve zaměřila na jevy, které se vyskytují u obou respondentů, a následně jsem se snažila poukázat na odlišnosti v pojetí některých aspektů svátku ramadánu. Výsledky výzkumu budou shrnuty v závěru práce.

6.2.1 O ramadánu obecně

Oba respondenti označili svátek ramadán jako svůj nejoblíbenější svátek, ačkoliv důvody pro toto označení byly rozdílné. Oba pochází z muslimské rodiny, která jim však nechala naprostou volnost při rozhodování a k jeho slavení je nenutila. Vnímají jej jako součást víry a neumějí si nyní představit, že by jej nedrželi. V poměrně nízkém věku tak sami dospěli k rozhodnutí, že začnou třicetidenní půst držet.

Pro oba respondenty je ramadán tréninkem jejich vůle a příležitostí, jak se stát lepším muslimem. Věřící, že těchto třicet dní může člověka změnit natolik, že přehodnotí některé své hodnoty a stane se z něj lepší, zbožnější člověk, který žije podle pravidel islámu. Stránku fyzickou, tzn. odpírání si jídla, pití a jiných fyzických potřeb oba považují za méně důležitý aspekt ramadánu, který však dává tomuto měsíci kompletní smysl.

Respondent č. 1 uvedl, že důvodem, proč označil svátek ramadán jako svůj nejoblíbenější, jsou rodinné vztahy. Celkově bylo z jeho reakcí poznat, že rodina pro něj hraje opravdu důležitou roli a je schopen jí mnohé obětovat. O ramadán se začal poprvé zajímat, když mu bylo asi osm let a všimal si, jak lidé kolem něj, především maminka, přes den nepijí a nejí. *„Rodina mě k tomu nijak nenutila, řekli mi, že je to má volba. Ale to se může rodina od rodiny různit. V jiných zemích by to třeba bylo jinak. V Turecku to není běžné, aby rodiče své děti nutili, v arabských zemích to podle mě tak není.“* Nepopírá však, že byl v jeho dodržování vždy důsledný. Jednou půst na necelý den přerušil, když mu bylo asi osmnáct let, a to z důvodu narozeninové oslavy svého kamaráda. V předešlém roce (2015) pak ramadán nedržel vůbec, jelikož byl čtyři měsíce na pracovním pobytu ve Spojených státech amerických a jeho dodržování pro něj bylo, jako pro jediného muslima v celé místní komunitě, v mnoha aspektech komplikované. Při otázce, zdali si těchto třicet dní plánuje nahradit, se nejdříve trochu zdráhal odpovědi, nicméně následně uvedl, že nejspíše ano, ale nedokáže říci kdy. Je přesvědčený, že mu tyto prohřešky budou odpuštěny. Mimo tyto dvě výjimky byl však vždy v dodržování ramadánů striktní: *„Všechno to souvisí s tím, jaký z toho člověk má pocit. Pokud věřím, že Bůh existuje a že to dělám pro něj, nemám problém to dodržet.“* Ramadán je pro Ozzyho především o sebekontroli. Pokud se zamýšlel nad stránkou etickou, uvedl, že ačkoliv by v tomto měsíci měl člověk klást zvýšený důraz na své chování, způsob přemýšlení a kontrolu emocí, on se těmito doporučeními snaží řídit celý rok, nejen v průběhu ramadánů. Své myšlenky obhajuje takto: *„Ty to slíbíš Bohu, že se tak chovat budeš, takže není jiná možnost. Neříkám, že nikdy nelžu, ale pro mě je náboženství proces. Jsem si vědom toho, jaké následky může lhaní mít, může to lidi zranit, můžou ti přestat věřit, ale tak to prostě chodí. Snažím se o náboženství přemýšlet.“*

Poněvadž respondent č. 2 žije sám v České republice, nemá možnost oslavovat ramadán tak, jak by si přál. Své prvotní zkušenosti s ramadánem datuje zhruba k osmému roku života. S půstem začínal postupně. Zkoušel se nejdříve postit půl dne, poté celý víkend, eventuálně několik dní v kuse. Jelikož vyrůstal v převážně ateistické společnosti, tak se postil pouze v přítomnosti rodičů. Po příchodu do školy vždy půst přerušil, což však jeho rodiče netušili. Zatím ještě nedospěl do fáze, ve které by vydržel půst bez přerušení celých třicet dní. Naposledy (v roce 2015) vynechal tři nebo čtyři dny.

Názory jeho rodičů se, co se týče ramadánu, nepatrně liší. Otec je v tomto ohledu benevolentnější, naopak matka vyžaduje stoprocentní oddanost víře. Časem však u svého syna dospěla k názoru, že je lepší se na některé věci nevyptávat a stejně tak Ahmed poznal, že některé věci je lepší rodičům neříkat: *„Já jsem jim nic neříkal, oni to tak jako předpokládali, že jsem čestnej. Moje máma byla taková naivně důvěřivá, co se týče tohohle.“* Ahmed uvádí, že ramadán je pro něj časem, *„kdy se člověk vrací jakoby zpátky a nabíjí baterky na celý zbytek roku.“* Věří, že pokud si dokáže odepřít základní lidské potřeby, což je jídlo a pití a zaměří se na svůj rozvoj po psychické stránce, jsou to nejlepší předpoklady k tomu, aby uvnitř něj mohla nastat změna. *„Když mám hlad a začnu se s někým hádat, tak nic není mocnější než to, že já si v tu chvíli uvědomím, že držím půst a řeknu si „proč se tady s ním hádám, ještě se mi to celý přeruší a celý můj půst bude úplně zbytečněj. Po tom měsíci, když už zase znova jím, tak cítím, že mi tam ta vůle zbyla, snažím se víc ovládat. A pak skončí ramadán a někdo se vrátí k těm starým zvykům, jde to třeba zapít, ale já už tu potřebu nemám.“* Ahmed sám uznává, že k této vnitřní změně dospěl až s časem, ale je si vědom toho, že každý může v ramadánu spatřovat něco jiného. *„třeba moje máma vidí třeba to, že je to ten měsíc, kdy se snášeš andělé.“* (smích) Velkou roli také hraje fakt, že nemá tyto okamžiky s kým sdílet, a proto se zaměřuje, více než na fyzickou stránku, na stránku duchovní. Usiluje především o to, aby ze sebe mohl mít dobrý pocit.

6.2.2 Modlitby během ramadánu

Víra sice muslimům předepisuje pravidelnou modlitbu pětkrát denně, ale oba respondenti se shodli na tom, že je pro ně téměř nepředstavitelné, aby ji vykonávali pětkrát za den. Optimum vidí ve zhruba 2-3 modlitbách, nicméně jsou přesvědčeni, že během života ještě k pravidelnému modlení se dospějí. Ačkoliv všechny modlitby dohromady denně zabírají necelou hodinu, respondenti se nesnažili hledat záminky, proč je nevykonávají, ba vlastně ani nedokázali vysvětlit, proč tomu tak je. Jako příklad uvádím reakci prvního respondenta: *„Jak bych to jen řekl, měl bych se modlit pětkrát denně, ale nemodlím se. Nedokážu však říct proč.“* Podobnými slovy reagoval i druhý respondent. Důležitou roli pro oba hraje modlitba páteční, kterou pravidelně tráví v mešitě, ať už v Turecku, nebo v České republice.

Respondent č. 1 nedělá žádné rozdíly mezi modlitbami během roku a o ramadánu, mají pro něj stejný význam, protože patří k základním povinnostem muslima a období ramadánu jejich charakter nikterak nemění. Podobně jako během roku, i o ramadánu však Ozzy věnuje sobě a modlitbám zvláštní pozornost. *„Každý pátek dělám něco speciálního pro sebe a lidé tady pro to mají pochopení. Pokud své učitelce řeknu, že nepřijdu kvůli modlitbě na přednášku, ale přijdu o dvě hodiny později, tak to většinou pochopí.“* Před úsvitem slunce pravidelně každý den vstává, aby nepromeškal svou ranní modlitbu. Modlitba večerní, tedy maghrib, má v průběhu ramadánu také funkci sociální. Ozzy ji tráví v rodinném kruhu, s přáteli či příbuznými: *„Většinou máme všichni k dispozici nějakou televizi nebo rádio, kde přednáší třeba nějaký absolvent náboženské školy a svou řeč zakončuje modlitbou. My na to pak odpovídáme ámen a poté začneme jíst. Po skončení večere je také ve zvyku, že většinou nejstarší člen skupiny přednáší modlitbu, kterou po něm opakujeme a zakončíme to také slovem ámen.“* Modlitbu tarawih má v oblíbenosti hlavně proto, že může chodit do mešity a potkávat tam své známé. Celý Korán umí zpaměti zarecitovat, nicméně zastává názor, že každý by se měl svobodně rozhodnout, jestli jej během této modlitby bude přeříkávat. *„Korán nepředepisuje, že by se měl recitovat během modlitby tarawih, ale Muhammad to tak doporučoval.“*

Na rozdíl od prvního respondenta, druhý respondent se na modlení během ramadánu soustředí více než v průběhu roku. *„Podle mě ramadán bez modlení nemá vůbec smysl, protože člověk nemá šanci ucítit takovou tu duševní část, to uvolnění. Kdybych to držel bez modlení, tak mám pocit, že je to zbytečný. Akorát bych měl hlad a už si ten hlad s ničím nespojím.“* Při vyprávění o modlitbách se Ahmed často zamýšlel nad tím, jaké by to bylo, kdyby žil v zemi, kde je na muslimské obyvatelstvo brán větší zřetel. Poukazoval na fakt, že v Anglii, kde žijí jeho rodiče, je spousta modliteben, které věřícím umožňují modlit se i v koloběhu dne, při práci, cestování a jiných aktivitách. Takovou možnost tu on nemá. Ačkoliv během ramadánu vstává na ranní modlitbu, nemůže jít do mešity, i kdyby chtěl, jelikož v takto brzkých hodinách nebývá otevřená a ani se tam po Brně nemá jak dopravit. Ranní rituály si tedy přizpůsobuje podle svého: *„Ráno jsem teda vždycky vstal, najedl jsem se, pak jsem se pomodlil, chvíli jsem pak něco dělal, třeba si četl v Koránu, protože se říká, že po ránu je na to nejlepší čas. Pak si třeba jdu lehnout a vstanu někdy v těch deset, jedenáct. Třeba jsem šel do knihovny nebo pracovat.“* Pokud se mu naskytne příležitost a

ramadánové večery tráví se svými přáteli, chodí se modlit společně do mešity, avšak až po *iftáru*. Modlitbu tarawih ještě nikdy ve svém životě neprovedl, ačkoliv to byl on, kdo mne na ní upozornil. „*Ono je to nepovinný, je to asi dobrý na trávení, ale trvá to třeba hodinu. To jenom stojíš, pak si klekáš a tak no, to nedělám.*“ O svém náboženství se snaží hodně přemýšlet, chce porozumět Koránu, ale nazpaměť jej neumí. Zastává názor, že důležitější je jeho slovům porozumět než se je mechanicky učit nazpaměť.

6.2.3 Stravovací návyky

Až na pár výjimek se ramadánová strava obou respondentů nijak viditelně neliší od běžné stravy. Nejí vepřové maso, které je pro ně harám, ale zkusili ho již v životě ochutnat. Podobně jsou na tom s požíváním alkoholu. Paradoxně oba k jeho definitivnímu vyloučení ze svého jídelníčku dospěli až v posledním roce/dvou letech.

Na život prvního respondenta měl velký vliv čtyřměsíční pobyt ve Spojených státech amerických v loňském roce (2015). Tento pobyt se také kryl s časem ramadánu. Nejenže během tohoto měsíce, kdy muslimové nesmějí pít alkohol, Ozzy alkohol pil, ale také ochutnal poprvé za život vepřové, i když jen nedopatřením. Ačkoliv se ospravedlnil tím, že ramadán vlastně neslavil, ví, že jisté zásady by, alespoň co se týče harám potravin, dodržovat měl. V běžném životě se jinak Ozzy i jeho rodina se stravují vcelku zdravě, ale o ramadán si velmi rádi dopřávají sladké: „*O ramadán děláme tzv. Güllaç. Je to sladké jídlo s mléčným sirupem, plněné ořechy. Samozřejmě to peče maminka a babička, ne já. (smích) To jíme tedy hlavně večer. Naše rodina miluje sladké. I když jinak jíme zdravě, tak malý kousek něčeho sladkého nevadí.*“ Další zajímavostí v Ozzyho jídelníčku je pravidelná konzumace polévky k snídani, tedy na sahur, kterou však praktikují jen v průběhu ramadánu. Jinak by se jeho snídaně dala přirovnat k té klasické – vejce, sýr, pečivo a jiné běžné potraviny. S večeří, tedy iftárem, je to podobné, s výjimkou toho, že jídla je mnohem více, neboť se večeří v hojném počtu. Velký důraz však Ozzy kladl na způsob, jímž se stravuje: „*Co se iftáru týče, tak vím, že spousta lidí opravdu jí rychle, protože má velký hlad, ale já to tak nedělám. Není to dobré pro můj žaludek, tak se snažím ovládat a jíst normálně. Někteří lidé se přitom nestíhají ani nadechnout. Když jíš rychle, tak nemůžeš cítit tu atmosféru ramadánu.*“ Za dostatek spánku Ozzy považuje šest hodin denně. Většinou neponocuje, ráno vstává na modlitbu a sahur, poté si jde případně znovu lehnout. Má však vyhraněný názor na spánek během dne: „*Když spíš celý den, tak to není žádný*

půst přeci. Byl by to tak maximálně spací půst. Ty musíš tu žízeň a hlad cítit, aby to mělo smysl.“

Podobně jako jiné aspekty, i stravování druhého respondenta je ovlivněno životem v České republice. Důležitou roli hraje fakt, že zde žije sám a nemá se o své zážitky, včetně potěšení z jídla, s kým dělit. V důsledku toho nemá pro Ahmeda smysl rozlišovat mezi běžnou a ramadánovou stravou. Ráno tedy snídá cokoliv, na co má chuť. K večeři se dříve pokoušel dodržovat islámskou tradici a jako první sníst tři datle a zapít je mlékem či vodou, ale na datle začal být alergický. Má také zkušenosti s vařením arabských jídel: *„Občas to zkouším a je to super, ale když to jíš sám, tak to prostě nemá takovou tu šťávu.“* Časem se mimo jiné změnily Ahmedovy přístupy ke stravování. Když byl mladší, měl pocit, že ihned po západu slunce musí v co nejkratším čase sníst co největší množství jídla: *„To byla taková ta tendence hromadit k tomu ještě sušenky, sladký a čaj, protože druhý den už tu možnost jíst mít nebudu.“* S časem však začal jíst střídměji, po menších porcích, a následně zjistil, že mu to takto vyhovuje a nepocituje přitom hlad. *„Po tom celým dni jsem si dal třeba polívku a něco málo k tomu a stačilo mi to.“* Spánku se Ahmed snaží mít dostatek, ale poukazuje na fakt, že jelikož ramadány v posledních letech připadají na letní měsíce, čas na večeři pro něj nastává až kolem osmé hodiny a celý proces se tak prodlouží: *„Najíš se třeba v osm večer, pak to trávíš nějakou dobu. Chodil jsem spát tak ve dvě. Vlastně ani nevím, co jsem dělal, když tady nemám ani telku.“* Přiznává také, že se mu několikrát stalo, že ranní modlitbu i snídani zaspal, ale jeho tělo to následně nijak neovlivnilo: *„Občas mi dokonce přijde, že když se ráno nenajím, že mám pak menší hlad. Když to zaspím, tak se tolik neděje si myslím.“*

6.2.4 Ramadán a společnost

Když jsem se s respondenty bavila na téma společnost, každý mluvil o zkušenostech ze země, ve které žije. To se pochopitelně odrazilo na jejich výpovědích a reakcích.

Čas ramadánu je pro tureckou společnost významnou společenskou událostí a Turci si jeho oslavy náležitě užívají. Jelikož ramadány v posledních letech připadaly a stále připadají na letní měsíce, stmívá se později, tj. kolem osmé večer. V tomto období tedy není nutné, aby turecké instituce přizpůsobovaly pracovní dobu tomuto režimu. *„Před*

zhruba čtrnácti lety připadalo svolávání do mešity a iftár na půl šestou, tak to se třeba stávalo, že lidé skončili dříve v práci, aby se stihli připravit na večer, aby stihli uvařit a užít si atmosféru. Ale to bylo před mnoha lety“, uvedl respondent č. 1. Dnes už to tak běžným jevem není. Co je však na slavení ramadánu v turecké společnosti pozoruhodné, je způsob, jakým přistupují k jeho oslavám. Ozzy uvedl, že současná turecká vláda náboženství maximálně podporuje. Města, která jsou jinak přes den k nerozeznání od ostatních dnů, se večer mění na smršť světel, hudby a zábavy: „*Ulice tu vypadají o ramadánu jinak, obzvláště v těch evropských částech. Jsou tu speciální místa navržená speciálně pro svátek ramadán, je to v části zvané Tophane. Je to něco jako festival. Jsou tam zvířata jako koně, opice a jiné, konají se tam různé show. Prostě něco jako cirkus. Hodně lidí to má rádo. Ráno vstanou, postí se a večer nemají co dělat, tak jdou do města. Samozřejmě, že každá část Istanbulu má své speciální tradice, Istanbul se dělí asi do čtyřiceti částí. Ještě si vzpomínám, že o ramadán je město vyzdobené světylky. Ale to je klasika, během každého festivalu to takhle je. Nic zvláštního.*“ Muslimská společnost se ramadánu přizpůsobuje i v jiných aspektech. Podobně jako v křesťanských zemích o Vánocích, i v muslimských zemích se obchodníci připravují na ramadánovou nákupní horečku. Ceny potravin a jiných věcí před ramadánem vzrůstají, jelikož lidé si dělají zásoby na nadcházející měsíc. Pro Ozzyho, jako studenta podnikání a z části ekonomie, je tento jev lehce vysvětlitelný prostřednictvím ekonomické terminologie. „*Je to primárně o nabídce a poptávce, pokud je poptávka, tak logicky ceny půjdou nahoru. Mnoho obchodníků na tento čas čeká, protože potřebují vydělávat peníze.*“ Za účelem vydělat vznikají často i televizní kanály, které se zaměřují na vysílání speciálně o ramadánu a s ním spojená témata. Tyto kanály jsou zčásti vzdělávací, nicméně jejich primárním cílem je pobavit publikum: „*Tyto programy jsou hlavně o zábavě, aby lidi rozesmály. Jsou plné vtipů. Také dávají spoustu show, které jsou zaměřené na náboženství. Je tam třeba nějaký profesor, který hovoří o islámu, dělí se o své zkušenosti a dává cenné rady.*“ Ozzy však tyto kanály sleduje jen v případě, že je doma s maminkou, která se na ně chce dívat. Protože je muslimská společnost velmi různorodá, ptala jsem se Ozzyho, jak vnímá muslimy, kteří ramadán nedorží. Ozzy se svěřil, že v první řadě nikoho za svá rozhodnutí nesoudí. Jediné, co od ostatních lidí požaduje, je respekt a ohleduplnost v průběhu ramadánu: „*Pokud se postím a ty přijdeš do mého pokoje a piješ vodu, tak to pro mě není moc dobré a ty bys to dělat neměla. Pokud někdo ramadán nedorží vůbec, tak si o něm můžu*

myslet, že je nevěřící, nebo že je nemocný, nebo že má nějaký jiný problém, cokoliv. Pokud se ale setkám s někým, kdo neví, že hladovím, a on přede mnou jí, tak neřeknu ani slovo.“

Respondent č. 2 neměl tolik zážitků z muslimské země, o které by se mohl podělit, a tak mi postupně svěřoval své postřehy o muslimech žijících v České republice. Ačkoliv se zde téměř s žádným muslimem nepřátelí, má velký přehled o situaci u nás, potažmo v Brně. Obecně Ahmed zpozoroval, že většina muslimů, se kterými tu měl možnost se setkat, dodržuje během roku jen velmi málo islámských tradic. Co je ale zajímavé, že ramadán jako jediný z islámských svátků tito lidé slaví a navíc se během něj snaží být striktnějšími ve své víře, což na Ahmeda působí více méně jako pokrytectví. Ačkoliv česká společnost muslimy a jejich tradice nijak při organizaci společenského života nezohledňuje, Ahmed pro to má pochopení a zdůrazňuje, že je to chyba především muslimů žijících u nás, že se nesnaží se prezentovat v lepším světle. Uvítal by jakékoliv pokusy o to, seznámit českou společnost více s jejich tradicemi. *„V Česku je nějakých pět tisíc muslimů a je to možná spíš taková zajímavost, že máme ramadán, který funguje takhle a takhle, ale jako dál bych to nikomu necpal. Když už, tak by šlo udělat nějaký festival, seznámit ty lidi s tou kulturou, říct „probíhá to takhle a takhle, zkuste třeba být víc shovívaví vůči nám“, a tak no. To, že se tu nic takovýho neděje, je chyba zdejší arabský komunity, protože já jsem viděl rozhovor s představitelem českých muslimů, a když jsem se na něj pak ptal v mešitě, tak mi řekli, že sem vůbec nechodí. Na DVTV s ním byl rozhovor a on fakt vůbec nevěděl, co říká. To i já bych odpověděl líp.“* Jelikož Ahmed také ke spoustě rozhodnutí dospěl až s časem, má naprosté pochopení pro lidi, kteří se rozhodnou ramadán nedržet. I když přiznává, že některé členy své rodiny (bratrance s rodinou žijící v Holandsku) se v poslední době snaží k držení půstu jakkoliv namotivovat. Když se na základní a střední škole pohyboval mezi studenty, kteří neměli ponětí o tom, co to vůbec ramadán je, přestalo mu časem vadit, že jedli v jeho přítomnosti. Nikdy nikomu nezáviděl, že může jíst a pít a s pokorou přijímal, že se někdo má v danou chvíli lépe než on. Ani v současné době od lidí nevyžaduje, aby se jakkoliv v jeho přítomnosti omezovali, ale dokáže ocenit člověka, který s ním soucítí: *„Já si z toho třeba ani nic nedělám, já nemívám chutě. Když jsem doma a někdo přijde třeba na návštěvu a přiveze jídlo, to se mi taky stalo s kámošem a on se mě zeptal, jestli to není blbý, tak jsem mu řekl, že ne, ale je to takový jakože já bych to neudělal, je to o empatii prostě. Hodně lidí to dokonce i chápe, že držím*

půst a nejí přede mnou a já toho člověka pak hrozně respektuju. I kdyby jedl, tak je mi to úplně jedno, já nemám žádný chutě, nesbíhají se mi sliny nebo tak, prostě to mám v hlavě nastavený tak, že jim až večer, ale když vidím, že tu někdo jí, tak si říkám, že ta empatie je krásná věc, když tam teda je. Po nikom to nevyžaduju, ale když to někdo udělá sám od sebe, tak vím, že ten člověk je fakt frajer.“

6.2.5 Rodinné slavení ramadánu

Rodina hraje v životě obou respondentů velmi důležitou roli. Ramadán je pro ně časem, kdy by člověk měl zlepšovat nejen svůj vztah k Bohu a k sobě samému, ale měl by se také zaměřit na rozvoj vztahů se svou rodinou, příbuznými a přáteli. A to se také v životě obou respondentů odráží. Pokud tráví ramadánové večery se svou rodinou, navštěvují se se svými příbuznými, sousedy nebo kolegy s práce a podnikají společně nejrůznější aktivity. Ačkoliv mají oba respondenti naprostou svobodu v rozhodování se, jak ramadánový čas trávit, nestává se jim příliš často, že by se večer odešli někam bavit, naopak, během tohoto času cítí silnější vazbu ke své rodině.

Rodina prvního respondenta klade velký důraz na zlepšování mezilidských vztahů během ramadánu. V tomto měsíci by totiž lidé měli zapomenout na všechny dosavadní rozpory mezi sebou a snažit se je urovnat. *„Děláme to tak, i pokud nemáme s těmi lidmi úplně nejlepší vztah, když by například můj otec zranil city mojí matky. V tomto ohledu mi moje náboženství říká, že bych o těchto problémech měl s danými lidmi mluvit a snažit se je vyřešit. Takže bychom našeho otce pozvali i tak. To je prostě čas ramadánu“*, uvedl respondent č. 1, který se se svou rodinou snaží trávit prakticky všechny čas během ramadánu. Jelikož přes den rodiče pracují a on je ve škole, vztahovala se jeho výpověď převážně k úseku iftáru a aktivit konaných po něm. Iftár je tradičně připravován pro velký počet lidí, ale jak uvedl Ozzy, *„Maminka by nikdy neřekla: „To nezvládnu, je toho hodně,“ naopak, je šťastná, že to může dělat. Ale my jí samozřejmě pomáháme, neboj. (smích)“* Běžně se také v Ozzyho rodině stává, že k iftáru přizvou i své nemuslimské přátele: *„Před mnoha lety jsme se přátelili s arménskou rodinou, byli to naši sousedé. Naši se takto setkávali i s nimi, a to to nebyli muslimové. Kdybys ty bydlela nad námi a byla naše sousedka, tak samozřejmě pozveme i tebe.“* Mezi věřícími a nevěřícími tak nedělají rozdíly. S rodinou také podnikají mnoho společných aktivit – chodí do mešity, navštěvují rodinné příbuzné, po večerech vyráží do centra Istanbulu na ramadánový program, anebo

jen sledují společně ramadánové kanály v televizi. Již několikrát se Ozzymu stalo, že se odešel bavit za svými přáteli. Každoročně se totiž o ramadán setkává se svými spolužáky ze střední školy, protože ví, že je důležité zlepšovat vztahy i s těmi, se kterými se jinak vídá jen zřídkakdy.

Náhled na rodinné slavení ramadánů se u druhého respondenta s časem změnil. Dříve si totiž nedokázal představit, že by slavil ramadán jinak než ve společnosti svých rodičů a bratra, dnes ale uznává, že rodinu navštěvuje raději v jiném období než je ramadán. *„Já když jsem sám, tak to dokážu prožívat víc a dokážu se třeba víc modlit a víc tohleto řešit. Ale když jsem s tou rodinou, tak se před nima hrozně stydím. Takže ve finále je to s nima vlastně jen o tom, že držím hladovku a čekám, až se prostě večer najíme a tak no. Protože dřív jsem tohle před nima nedělal, tak teď je mi blbý se jít před nima modlit.“* Když je Ahmed u svých rodičů v Londýně, je to především jeho maminka, kdo vyžaduje, aby se dodržovaly islámské tradice. I přesto, že po západu slunce by se správný muslim měl nejprve pomodlit a pak se teprve najíst, Ahmedova rodina nejdříve večeří. Po jídle společně chvíli odpočívají, a pak nastává čas na společnou modlitbu. Ahmed však se smíchem uvedl, že k té se schýlí v průměru třikrát za měsíc: *„Tak my se najíme a občas nás máma všechny překecá, ať se jdeme všichni doma pomodlit. My jí říkáme „jó, jó, jó“ . A ona ať se jdeme umejt a tak. Tak my „jó, jasně, hned jsem tam, jenom si tady dám ještě něco v kuchyni“, a zalezu do kuchyně.(smích) Brácha ten jde třeba nahoru a táta řekne: „jó, jenom tuhle zprávu doklikám“. A prostě máma takhle řekne dvakrát třikrát a pak už jí to přestane bavit. (smích) Ale příště to třeba zkusím s ní.“* Následně tráví zbytek večera společně doma – buďto povídáním si, anebo díváním se na televizi, kde většinou běží historické seriály. Do mešity chodí společně jen v pátek. Důležitým aspektem, který také ovlivňuje Ahmedův náhled na rodinné slavení ramadánů, je změna v chování jeho rodičů, kterou pozoruje v poslední době. Uvádí, že rodiče se s věkem více uzavírají do sebe a příliš nevyhledávají společnost. Ramadánové dny tak tráví jen v nejužším rodinném kruhu. Během rozhovoru měl také Ahmed často tendenci své zážitky s rodinou porovnávat s pobytem u svého strýce v Holandsku, kde večery probíhaly v duchu návštěv a velkých oslav. *„To si pak všichni povídají, vtipkují, občas se podíváme na nějaký pořady, na takový ty kvízy a to se u toho všichni smějou a tak, no. Teďka je to takový večere a jdem se kouknout na telku. Když už přemluvíme tátu, aby nekoukal na zprávy, tak přepínáme na*

nějaký jiný pořady. Postrádá to ten duchovní smysl.“ Z výše uvedených důvodů tedy Ahmed upřednostňuje trávit ramadán sám a věci si rozvrhnout podle svého. Občas k sobě zve na večeři i své přátele, aby tyto, pro něj speciální dny, netrávil vždy jen o samotě.

6.2.6 Vliv půstu na psychický a fyzický stav člověka

Oba respondenti se shodli na tom, že aby měl ramadán smysl, musí si k němu člověk v hlavě vytvořit pozitivní přístup. Jedině tak lze pochopit jeho smysl a vidět v něm jeho kladné stránky.

Respondent č. 1 věří, že se vše v životě děje z nějakého důvodu a tak se také snaží o ramadán přemýšlet. Během něj se cítí lépe – jak tělesně, tak i duševně a přiznává, že po jeho skončení se již nemůže dočkat, až za rok přijde ramadán další. Z hlediska fyzického uvádí, že jeho tělo si ihned zvykne na jiný přísun energie a přizpůsobí se, nemá tedy problémy s přibíráním nebo ubíráním na váze, únavou či jinými komplikacemi. Oproti tomu jeho bratranec trpí cukrovkou, a jelikož mu jeho zdravotní stav neumožňuje půst držet, daruje každoročně jako náhradu peníze chudým. Co se psychické stránky týče, Ozzy si tento měsíc snaží naplno užívat a myslet pozitivně a pokud přeci jen nastane den, ve kterém se vše nepovede, tak, jak má, snaží se co nejrychleji vrátit zpět do starých kolejí: *„Pokud se ti třeba stane něco zlého, ztratíš rodiče, rozejdeš se s přítelkyní, nebo něco podobného, tak pak možná budu tak tři dny chodit jako tělo bez duše, ale pak se vrátím zpět do svého života. Kvůli své víře musím v ramadán pokračovat. Je to jen třicet dní, které si nemůžu dovolit ztratit jen kvůli tomu, že mi někdo zlomí srdce. Je to jen dívka, to se přeci dá překonat. Třeba pak potkám někoho lepšího, kdo ví. Vím, že ramadán pak přijde zase až za rok, takže nesmím tyhle dny ztrácet truchlením.“* Během ramadánu nemá Ozzy potřebu omezovat sportovní aktivity, ale upozornil na to, že vloni musel omezit sledování seriálu, ve kterém se vyskytovaly intimní scény, aby tak nenarušil svůj půst. Velký vliv na jeho psychiku má také fakt, že se pohybuje mezi věřícím obyvatelstvem: *„Já třeba kolem sebe o ramadán cítím více věřících lidí, což mě také dělá silnějším.“*

Na ramadán se respondent č. 2 naučil nacházet pozitiva také až s časem. Dříve byly jeho asociace spíše negativní – jediné, co se mu při pomyšlení na ramadán vybavilo, byl hlad a žízeň. Nyní jej vnímá jako příležitost k tomu, aby se vnitřně změnil, aby zapracoval

na svém vztahu k okolnímu světu a aby zvýšil svou produktivitu. Jelikož dříve na ramadán neuměl hledat kladné stránky, snažil se co největší část dne zaspat, což ve výsledku způsobilo ještě větší únavu a večerní přejídání se mělo za následek přibírání na váze. Dnes se Ahmed snaží každý den využít co nejefektivněji. Chodí dříve spát, dříve vstává a energie mu vystačí na celý den. Dokonce při posledním ramadánu chodil pravidelně před západem slunce běhat a upozoroval, že jeho výkony se den ode dne zlepšovaly. Dokonce měl řádný životní styl pozitivní vliv i na jeho zdravotní stav: *„Dřív jsem měl problémy s pálením žáhy, občas mě to budilo i v noci a o ten ramadán to po pár dnech odeznělo. Asi jak si ten žaludek nějak odpočinul.“* Ahmed dokázal dokonce zvýšit i svou produktivitu v práci: *„Já jsem třeba o ten minulej ramadán šel do knihovny a dokázal jsem se soustředit na práci třeba čtyři pět hodin, ty minulý ramadány jsem byl pořád unavenej, nebyl jsem schopnej vstát ani z postele.“* Ke všem těmto změnám uvnitř sebe a ve své mysli dospěl Ahmed také prostřednictvím sledování nejrůznějších vzdělávacích webů a přednášek, kterými se snaží ve svém životě inspirovat: *„Pak jsem se koukal třeba na videa, jak být produktivní o ramadán, tak jsem si řekl, že to vyzkouším. To bylo třeba o spánku, kdy je nejlepší vstávat, kdy je nejlepší cvičit, jak to využít v práci, kdy pracovat a kdy si dát pauzy.“*

6.2.7 Íd al-fitr

Respondent č. 1 se na třídní svátek na počest ukončení ramadánů vždy těší, ale zároveň přiznává, že ho mrzí, že ramadán je již u konce. Na tyto tři dny připadá v Turecku státní svátek, a tak se Ozzyho rodina často vydává k moři nebo podniká různé výlety. Každý rok probíhají počáteční oslavy tohoto svátku stejně: Celá rodina vstává přibližně v sedm ráno a vydává se společně do mešity, následně se všichni nasnídají a jdou navštívit své příbuzné, kde společně diskutují, popř. hrají stolní anebo počítačové hry. Návštěvu hřbitova Ozzy se svou rodinou během těchto dní nepodniká, protože jsou toho názoru, že památku zesnulých si mohou připomenout doma stejně tak, jako na hřbitově. Je také běžným jevem darovat v tento čas zakát. Ozzyho rodina má pro tuto událost své specifické tradice. Peníze, jež vyčlení na zakát, předají své sousedce, která pracuje v odvětví zabývajícím se přímo přerozdělováním zakátů chudým. Důvody pro takové jednání uvádí Ozzy následující: *„My moc nepreferujeme přímý kontakt s chudými, a to proto, že pokud mu dám peníze, on si zapamatuje můj obličej a to není dobré. Tohle by mělo zůstat*

v tajnosti, protože chudí by se neměli kvůli tomu cítit poníženi. Když se pak potkáme na ulici, nechceme, aby se kvůli tomu pak cítili špatně. Chudí by si ty peníze měli vzít, ale neměli by vědět, od koho jsou.“

Respondent č. 2 si sice celý měsíc půstu užívá, ale nebojí se přiznat, že 'Íd al-fitru se vždy nemůže dočkat. Zdůrazňuje, jak moc si v daném okamžiku váží toho, že se může nasnídat či si jen dát sklenici vody. Ačkoliv by rád tento svátek započal společnou modlitbou v brněnské mešitě, již několikrát po sobě se mu stalo, že byla zavřená, protože byla přesunuta na jiné, větší místo, o čemž Ahmed nevěděl. Jelikož v České republice nemá žádné příbuzné, spočívá pro něj tento svátek pouze v tom, že obvolá rodinu a příbuzné a popřejí si navzájem vše nejlepší k svátku. Když jsem se ho zeptala na návštěvu hřbitovů, udiveně mi sdělil, že o této tradici nic neví. Co se týče darování zakátu, Ahmedova rodina jej pravidelně odvádí nejen v tomto období, ale i během roku, protože věří, že jedině tak se jim bude v životě dařit. On i jeho rodiče tak náhodně přispívají například ženám uklízejícím u tatínka v práci.

7 Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala muslimskými svátky a tradicemi spojenými s jejich oslavami. V teoretické části byly představeny základní pojmy týkající se islámského náboženství a dále byly stručně popsány vybrané veřejné a rodinné svátky, které muslimové slaví. Větší pozornost byla zaměřena speciálně na svátek ramadán, jenž byl ústředním tématem práce. V praktické části byl proveden rozbor rozhovorů provedených se dvěma respondenty, jehož cílem bylo zjistit, zdali respondenti během postního měsíce striktně dodržují všechna pravidla a tradice, jež jim jejich náboženství předepisuje, anebo zdali se v některých aspektech od nařízení víry odchyľují.

Na základě rozhovorů s dotazovanými jsem došla k závěru, že islámské svátky hrají v jejich životech velmi důležitou roli, ale spíše, než samotný akt oslav, pro ně během těchto dní hraje důležitější roli aspekt duchovní. Jak jsem předpokládala a jak se také později ukázalo, velmi důležitou, ne-li nejdůležitější roli při porovnávání odpovědí respondentů hraje beze sporu prostředí, ve kterém oba žijí a lidé, kterými jsou obkloповáni. Zatímco první respondent žije se svou rodinou v Turecku, druhý respondent žil dlouhá léta se svou rodinou v České republice, ale nyní zde žije sám. Tyto dva faktory se pochopitelně neustále do výpovědí respondentů promítaly.

Ramadán označili oba respondenti jako svůj neoblíbenější svátek. Znamená pro ně měsíc, kdy duševně trénují na to, aby se z nich stali lepší lidé a také měsíc, kdy se lidé, více než kdy jindy, setkávají se svými blízkými. I přesto, že ví, jak ramadán správně držet, již několikrát se jim stalo, že se nedokázali postit celých třicet dní v kuse a půst tak na několik dní přerušili. Druhý respondent to ve svém životě nedokázal ještě ani jednou. Při otázce, zdali se smysl ramadánu porušením nevytratí, oba uvedli, že jsou přesvědčeni, že jim bude odpuštěno.

Každodenní modlitby tvoří nedílnou součást islámského náboženství. Ačkoliv se oba respondenti modlí pravidelně, ani jeden z nich modlitby neuskutečňuje tak, jak je předepisuje Korán, tj. pětkrát denně. Na modlitby během ramadánů a mimo něj má každý z respondentů odlišný náhled. Zatímco první respondent příliš nerozlišuje mezi běžnými a ramadánovými modlitbami, druhý respondent cítí, že právě modlení dotváří tu správnou ramadánovou atmosféru. Modlitby během ramadánů mají mimo jiné také společenskou funkci. V Turecku se lidé u modliteb scházejí, aby je vykonali společně, v mešitě či u někoho v domácnosti, přičemž v České republice, kde druhý respondent nemá téměř žádné

muslimské přátele, je odkázán jen sám na sebe. Často se také potýká s problémem, že brněnská mešita bývá v brzké ranní nebo pozdní večerní hodiny zavřená. Modlitbu tarawih, konanou výhradně o ramadán, provádí jen respondent žijící v Turecku.

Strava každého muslima je velice individuální záležitostí. Co mají oba respondenti společného je náhled na harám potraviny. Vepřové maso každý z nich jednou v životě okusil, ale vícekrát jej nepozřel. K úplnému vyřazení alkoholu dospěli oba respondenti až v posledním roce, dříve jej běžně konzumovali. Během ramadán je způsob stravování důležitým faktorem, který člověka ovlivňuje jak duševně, tak fyzicky. Rodina prvního respondenta klade na správné stravování důraz – snaží se jíst střídavě a s jídlem nepospíchat. Také dodržují jisté rodinné tradice: ráno například pijí polévku a každý den si dávají po večeri sladký zákusek. To vše většinou ve společnosti mnoha lidí, zejména tedy večer. Druhý respondent dříve správným stravovacím návykům nepřikládal důraz, tj. velmi často se přejídal, občas dokonce i ramadánovou snídani zaspal. Nyní pozoruje ve svém přístupu ke stravování změnu, snaží se jíst zdravěji a po menších částech, nicméně stále je omezován faktem, že zde nemá nikoho, s kým by se o tuto radost mohl dělit, a tudíž si tento výjimečný čas lépe užívat.

Na společnostech, ve kterých se oba respondenti pohybují, lze z hlediska náboženských svátků pozorovat velké odlišnosti. Turecká společnost se ve velké míře přizpůsobuje oslavám ramadán, zatímco ta česká většinou ani nemá ponětí, že ramadán probíhá. Rozdíly jsou tak zřetelné primárně z toho důvodu, že muslimské obyvatelstvo tvoří na území České republiky jen početní menšinu. Turecká společnost se během ramadán mění hned v několika aspektech: od večerní zábavy ve městech, přes speciální výzdobu, ale i v nárůstu cen potravin, popř. upravené otevírací době nejrozličnějších institucí. Naopak v české společnosti nelze během ramadánových oslav pozorovat sebemenší změny, což je však podle druhého respondenta chybou především muslimů žijících u nás, kteří by se měli snažit islámské tradice českému obyvatelstvu jakkoliv přiblížit a možná tak i rozbít představy některých českých občanů o lidech vyznávající islám. Oba respondenti také uvedli, že od ostatních lidí, kteří se nepostí, nepožadují, aby se v době ramadán v jejich přítomnosti jakkoliv omezovali, ale vždy uvítají, pokud někdo jejich situaci respektuje a nejí nebo nepije před nimi.

Rodinné vztahy hrají během ramadán důležitou roli. Pro oba respondenty je tento měsíc časem, kdy by lidé měli trávit se svými rodinami co nejvíce času. V důsledku toho

většinu ramadánových večerů tráví se svými rodinami a za přáteli odchází jen zřídka. Velkou část ramadánových večerů také rodiny tráví ve společnosti dalších příbuzných a podnikají nejrůznější aktivity. Respondent žijící v České republice tyto rodinné oslavy zažíval spíše v dobách, kdy zde bydlela i jeho rodina, nyní však preferuje trávit se svou rodinou jiný než ramadánový čas. Důvodem se mu stal fakt, že se před rodinnou ostýchá praktikovat některé náboženské rituály, které dříve nedělal.

Z výzkumu také vyplynulo, že dnes již oba respondenti vnímají ramadán kladně, i když ne vždy tomu tak bylo, především u druhého respondenta. Ramadán má pozitivní vliv nejen na fyzickou stránku člověka, ale hlavně také na stránku psychickou. Oba respondenti v průběhu celého měsíce pracují na vztahu se sebou a okolním světem, snaží se svět vnímat pozitivně a tento přístup si zachovávat po celý zbytek roku, nejen v měsíci ramadánu. Půst má příznivý vliv i na zdravotní stav respondentů, ovšem jen za podmínek, že jej dodržují správně (nepřejídají se, jí střídavě apod.) Ačkoliv by se mohlo zdát, že hladovění může člověku ubrat na energii, vše závisí na tom, jak se k tomu člověk postaví.

Svátek 'Íd al-fitr sice slaví oba dotazovaní, avšak každý jiným způsobem, což je opět dáno prostředím, ve kterém žijí. Respondent č. 1 jej oslavuje přesně tak, jak by se oslavovat měl – tráví jej se svou rodinou, navštěvují rodinné známé a pořádají hostiny. Aby respondent č. 2 mohl tento svátek trávit se svou rodinou, musel by každoročně odcestovat do Londýna. Nezbyvá mu tak, než se spojit se svou rodinou alespoň telefonicky a popřát jim na dálku. 'Íd al-fitr vnímají každopádně oba respondenti jako radostnou událost, na kterou se po měsíci odříkání vždy velmi těší.

Závěrem bych ráda dodala, že mne přístupy obou dotazovaných velmi mile překvapily, ba jsem dokonce nečekala, že budou ve svých odpovědích tak sdílní. Původně jsem předpokládala, že hodina času bude adekvátní počtu připravených otázek, nicméně častokrát se stávalo, že respondenti odbíhali od tématu nebo se uchýlili k velmi obsáhlému vysvětlování. Z tohoto důvodu jsem byla nucena rozhovory rozdělit na dvě části, z nichž každá trvala přibližně hodinu a půl. Výsledky výzkumu ukázaly, že respondent žijící v Turecku je velmi vzdělaným muslimem, který o svém náboženství přemýšlí a na všechny otázky vždy žádá odpovědi. Naopak respondent žijící zde v Čechách ke všem svým názorům dospívá postupně a až s časem začal vidět v některých věcech smysl. Fakt, že žije v převážně ateistické zemi, ho nyní spíše posiluje, aby se z něj stal lepší a oddanější muslim, kterému jeho víra pomáhá překonávat všechny strasti.

Psaní této práce pro mne bylo velmi přínosné. Zaujaly mě hlavně různé přístupy respondentů a fakt, že vše v životě je jen o úhlu pohledu. Pokud chce člověk na světě hledat jen to špatné, chyby si vždy najde, avšak když si k věcem najde ten správný a pozitivní přístup, jako v případě obou respondentů a jejich vnímání ramadánu, může ho to osobnostně posílit a vést na cestě životem.

8 Použitá literatura

‘ABD AL-‘ĀTĪ, Ḥ. *Zaostřeno na islám*. Nové, přeprac. a opr. vyd. V Praze: Ústředí muslimských obcí, 2010. ISBN 978-80-904373-6-4.

BAHBOUH, Ch.; FLEISSIG J.; RACZYŃSKI R. *Encyklopedie islámu*. Brandýs nad Labem: Dar Ibn Rushd, 2008. ISBN 978-80-86149-48-6.

BOËLLE-ROUSSET, C., CHEMLA, Ch., RASTETTER, N. *Klíč k náboženství: srovnání čtyř největších světových náboženství: [co mají společného judaismus, křesťanství, islám a buddhismus?]*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006. ISBN 80-00-01679-6.

DENNY, F. M. *Islám a muslimská obec*. V čes. jaz. vyd. 2. Praha: Prostor, 1999. ISBN 80-85190-96-6.

ESPOSITO, J. L. *What everyone needs to know about Islam*. New York: Oxford University Press, 2002.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

IBRAHIM, I. *Stručný průvodce k porozumění islámu*. 2. vyd. Praha: Islámská nadace, 2009. ISBN 978-80-904373-4-0.

JAAFAR SHEIKH IDRIS. *Pilíře víry*. 3. vyd. V Praze: Islámská nadace, 2004. ISBN 80-903196-3-7.

KIRSTE, R., SCHULTZE H., TWORUSCHKA U. *Svátky světových náboženství*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-588-7.

KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. 3. dopl. vyd. Praha: Vyšehrad, 2003. ISBN 80-7021-613-1.

KŘIKAVOVÁ, A.; MENDEL M.; MÜLLER Z. *Islám: ideál a skutečnost*. 2. vyd. Praha: Baset, 2002. 311s. ISBN 80-86223-71-X.

LUNDE, P. *Islám: [víra, kultura, dějiny]*. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2004. ISBN 80-242-1093-2.

MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

OSTŘANSKÝ, B. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*. 1. vyd. Praha: Libri, 2009. ISBN 978-80-7277-404-3.

POTMĚŠIL, J. *Šarīʿa: úvod do islámského práva*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4379-0.

WARNER, B. *Právo šaría pro nemuslimy*. V Tribunu EU vyd. 1. Brno: Tribun EU, 2014. ISBN 978-80-263-0765-5.

Elektronické zdroje

ADIB, R. HEALTHY LIVING: Top 4 incredible health benefits of fasting in Ramadan. *Al Arabiya English* [online]. 2014 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://english.alarabiya.net/en/life-style/healthy-living/2014/07/08/Top-4-incredible-health-benefits-of-fasting-in-Ramadan.html>

ALI, A. Eid-ul-Fitr: Five things you probably didn't know about the festival that sees the end of Ramadan for Muslims. *Independent* [online]. 2015 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/eid-ul-fitr-live-five-things-you-probably-didnt-know-about-the-festival-that-sees-the-end-of-ramadan-10396296.html>

ČTK. Končí nejtragičtější pout' do Mekky za posledních 25 let. *České noviny* [online]. 2015 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/konci-nejtragictejsi-pout-do-mekky-za-poslednich-25-let/1263027>

Eid-E-Ghadeer. *Islamic occasions: Truth wisdom & justice* [online]. 2015 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: <http://www.ezsoftech.com/islamic/ghadir.asp>

Fasting: health risks. *NHS choices* [online]. 2014 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.nhs.uk/Livewell/Healthylamadan/Pages/fastinghealthrisks.aspx>

FATHALLAH, Abd As-Sattár Sa'íd. Postní měsíc Ramadán. *Islamweb* [online]. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://www.islamweb.cz/clanky/clanek.php?id=58>

FINGERLAND, J. Šiité na celém světě oslavili svůj velký den – svátek Ašura. *Náboženství* [online]. 2012 [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/zprava/siite-na-celem-svete-oslavili-svuj-velky-den-svatek-asura--1140614>

HASAN, A. The Meaning of the Word Ramadan. *Muslim matters* [online]. 2012 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <http://muslimmatters.org/2012/07/22/the-meaning-of-the-word-rama%E1%B8%8Dan/>

CHUMARI, A. Diet and Nutrition: Ramadan Fasting: What to Eat During Iftar and Suhoor. *Health xchange* [online]. [cit. 2016-03-04]. Dostupné z:

<http://www.healthxchange.com.sg/healthyliving/DietandNutrition/Pages/Ramadan-Fasting-What-to-Eat-During-Iftar-and-Suhoor.aspx>

Jak život v nemuslimské zemi ovlivňuje tradiční islámské stolování? *Hospodářská a kulturní studia* [online]. 2015 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/doku.php?id=tradicni_stolovani_muslimu

KAPLAN, M. What Is Mawlid? How Muslims Celebrate The Prophet Muhammad's Birthday During Rabi' Al-Awwal. *International Business Times* [online]. 2015 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.ibtimes.com/what-mawlid-how-muslims-celebrate-prophet-muhammads-birthday-during-rabi-al-awwal-2232361>

Lailat Al Bara'ah: Muslims pray through the Night of Forgiveness. *Religious holidays & festivals* [online]. 2013 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.readthespirit.com/religious-holidays-festivals/lailat-al-baraah-muslims-pray-through-the-night-of-forgiveness/>

Lailat Al Miraj: The Basics. *Huffpost Religion* [online]. 2013 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.com/2013/06/05/lailat-al-miraj_n_885922.html

Laylat al-Qadr (Night of Destiny). *Timeanddate.com* [online]. [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <http://www.timeanddate.com/holidays/muslim/laylat-al-qadr>

PHILIPS, Bilál. Modlitba Taráwih (noční modlitba) & I'tikáf. *Islám Cz* [online]. 2011 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.islamcz.cz/content/modlitba-tarawih-nocni-modlitba-itikaf>

POKORNÝ, P. Ramadán dorazil do Evropy. *Euro E15* [online]. 2009 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://euro.e15.cz/ramadan-dorazil-do-evropy-823591>

Povinná modlitba - Salát. *Islámská výzva* [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://islamskavyzva.com/islam-wiki/povinna-modlitba-salat/> Press TV. Muslim world celebrates Eid al-Ghadeer. *YouTube* [online]. 2012 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=6KyY_hkCgiU

Příprava na ramadán - domácnost. *Islám Cz* [online]. 2012 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.islamcz.cz/content/priprava-na-ramadan-domacnost>

Ramadan starts in the United States. *Time and Date* [online]. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.timeanddate.com/holidays/us/ramadan-begins>

Ramadán turisty neodrazuje. Co by ale měli vědět? *Lidovky* [online]. 2012 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: http://cestovani.lidovky.cz/ramadan-turisty-neodrazuje-co-by-ale-meli-vedet-fro-/aktuality.aspx?c=A120717_121812_aktuality_glu

SAKR, A. *Zakat: Frequently asked questions about Zakat* [online]. [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.soundvision.com/article/frequently-asked-questions-about-zakat>

The Fast of Ramadan. *Islam religion* [online]. [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: <http://www.islamreligion.com/lessons/Fasting-Lesson-for-New-Muslims.htm>

The significance of eating dates during Ramadan.. *Sunni forum* [online]. Pakistan, 2010 [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <http://sunniforum.net/showthread.php?t=10612>

Travelling during Ramadan: A guide to travelling overseas during Ramadan. *GOV UK* [online]. 2013 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/guidance/travelling-during-ramadan>

URBIŠOVÁ, J. Ramadán a běžný den muslima. *Česká televize: ČT24* [online]. 2010 [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/blogy/1317589-ramadan-a-bezny-den-muslima>

VAHALA, M. Ramadán. *Islám* [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://islam.mypage.cz/menu/pust/ramadan>

VODIČKA, M. Muslimové a ramadán: zajatci půstu, obžerství a komerce. *Cestování* [online]. 2006 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: http://cestovani.idnes.cz/muslimove-a-ramadan-zajatci-pustu-obzerstvi-a-komerce-ppp-/kolem-sveta.aspx?c=A061023_150223_igsvet_tom

9 Seznam příloh

Příloha č. 1: Rozhovor s respondentem č. 1

Příloha č. 2: Rozhovor s respondentem č. 2

V listinné podobě práce jsou přílohy k nahlédnutí na datovém nosiči CD.